

NACZELNY DYREKTOR ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

**Sprawozdanie z działalności
archiwów państwowych
w 2005 r.**

Spis treści	strona
WSTĘP	3
1. ZASÓB ARCHIWALNY	7
1.1. Wielkość zasobu	
1.2. Opracowanie i ewidencja zasobu	
1.3. Przejmowanie materiałów archiwalnych	
1.4. Zabezpieczenie zasobu (ochrona, konserwacja, mikrofilmowanie)	
2. NARASTAJĄCY ZASÓB ARCHIWALNY	8
3. UDOŚTĘPNIANIE I INFORMACJA ARCHIWALNA	11
3.1. Udostępnianie materiałów archiwalnych	
3.2. Użytkownicy	
3.3. Kwerendy	
3.4. Reprografia	
3.5. Komputeryzacja archiwów	
3.6. Archiwa w Internecie	
3.7. Formy współpracy z innymi placówkami informacyjnymi	
3.8. Wystawy materiałów archiwalnych	
3.9. Inne formy popularyzacji archiwów i zasobu	
4. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA	27
5. WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ	34
6. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA	45
7. PRZECHOWYWANIE DOKUMENTACJI NIEARCHIWALNEJ	51
8. KADRY	51
9. FINANSE	54

WSTĘP

Archiwa państwowe podległe Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych działają na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Sieć archiwów państwowych na koniec 2005 r. tworzyły 4 archiwa o charakterze centralnym i 29 archiwów państwowych z 52 oddziałami zamiejscowymi i 3 ekspozyturami.

Urząd Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych sprawowała doc. dr hab. Daria Nałęcz.

W 2005 r. weszło w życie pięć ustaw, które zawierały **przepisy nowelizujące ustawę o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (z tego dwie uchwalone przez sejm w 2004 r.).

25 listopada 2004 r. uchwalona została ustawa o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych ustaw (ogłoszono ją w Dzienniku Ustaw Nr 273, pod poz.2703). Art. 4 tej ustawy uchylił ust. 2b-2e w art. 16 ustawy archiwalnej, statuujące środki specjalne w archiwach państwowych i w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Naczelny Dyrektor opiniował projekt w ramach uzgodnień międzyresortowych. Ustawa weszła w życie 1 stycznia 2005 r.

18 grudnia 2004 r. uchwalona została ustawa o zmianie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz. 69). Ustawa umożliwiła niektórym spółdzielniom pracy kontynuowanie działalności gospodarczej w zakresie przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców o czasowym okresie przechowywania. Naczelny Dyrektor uczestniczył w przygotowaniu nowelizacji na etapie prac koncepcyjnych i parlamentarnych. Zmiany weszły w życie 1 lutego 2005 r.

17 lutego 2005 r. uchwalona została ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. Nr 64, poz. 565). Ustawa m.in. dotyczy działalności Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych i archiwów państwowych. Zasadniczo weszła w życie 21 lipca 2005 r., choć niektóre przepisy zaczęły albo zaczną obowiązywać w terminach późniejszych. Art. 37, który wszedł w życie 21 listopada 2005 r., wprowadził zmiany w art.1, 5 i 16 ustawy archiwalnej. M.in. ust. 2a-2c dodawane w art. 5 przewidują wydanie trzech rozporządzeń ministra właściwego do spraw informatyzacji, regulujących techniczne aspekty postępowania z dokumentacją wytwarzaną w formie elektronicznej (informatycznej). Naczelny Dyrektor aktywnie uczestniczył w przygotowaniu ustawy zarówno na etapie prac rządowych, jak i w Sejmie.

27 lipca 2005 r. uchwalona została ustawa o przeprowadzaniu konkursów na stanowiska kierowników centralnych urzędów administracji rządowej, prezesów agencji państwowych oraz prezesów zarządów państwowych funduszy celowych (Dz.U. Nr 163, poz. 1362). Wprowadzono nią m.in. zasadę kadencyjności sprawowania urzędu Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Naczelny Dyrektor uczestniczył w przygotowaniu projektu na etapie prac rządowych. Ustawa weszła w życie 1 września 2005 r.

29 lipca 2005 r. uchwalona została ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w podziale zadań i kompetencji administracji terenowej (Dz. U. Nr 175, poz. 1462). Na jej mocy szereg zadań wykonywanych dotychczas przez administrację rządową przekazano organom jednostek samorządu terytorialnego. M.in. zadania, które w zakresie rejestracji i kontroli przechowywawców dokumentacji osobowej i płacowej należały do wojewodów, przeszły w gestię marszałków województw. Naczelny Dyrektor brał udział w przygotowaniu projektu na etapie prac rządowych. Ustawa weszła w życie 1 stycznia 2006 r.

3 marca 2005 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 lutego 2005 r. w sprawie określenia maksymalnej wysokości opłat za sporządzenie odpisu lub kopii

dokumentacji o czasowym okresie przechowywania (Dz.U. Nr 28, poz.240). Zastąpiło ono analogiczny akt z 2003 r. Projekt został przygotowany przez Naczelnego Dyrektora.

9 marca 2005 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 15 lutego 2005 r. w sprawie warunków przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców (Dz.U. Nr 32,poz.284). Zastąpiło ono analogiczny akt z 2003 r. Projekt został przygotowany przez Naczelnego Dyrektora. Projekt został przygotowany przez Naczelnego Dyrektora.

10 maja 2005 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2005 r. w sprawie określenia rodzaju wykształcenia uznanego za specjalistyczne oraz dokumentów potwierdzających posiadanie praktyki zawodowej, wymaganych od osób wykonujących niektóre czynności związane z dokumentacją osobową i płacową pracodawców (Dz. U. Nr 68, poz. 596). Projekt został przygotowany przez Naczelnego Dyrektora.

15 listopada 2005 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 października 2005 r. w sprawie sposobu i trybu udostępniania materiałów archiwalnych znajdujących się w archiwach wyodrębnionych, podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych, ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefowi Agencji Wywiadu, Szefowi Kancelarii Sejmu, Szefowi Kancelarii Senatu i Szefowi Kancelarii Prezydenta (Dz. U. Nr 219, poz. 1847). Projekt został przygotowany przez Naczelnego Dyrektora jako akt wykonawczy do art. 17 ust. 3 ustawy archiwalnej.

29 listopada 2005 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wydał, przygotowane przez Naczelnego Dyrektora, rozporządzenie w sprawie utworzenia Archiwum Państwowego w Gorzowie Wielkopolskim (Dz. U. Nr 239, poz. 2016. Powstało ono na bazie gorzowskiego oddziału Archiwum Państwowego w Szczecinie. Rozporządzenie weszło w życie 1 stycznia 2006 r.

Naczelnny Dyrektor wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o sprecyzowanie prawnych przesłanek wyrażania przez archiwa państwowe zgody na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej sądów wojskowych. W odpowiedzi Minister zapowiedział nowelizację rozporządzenia z dnia 6 grudnia 2002 r. w sprawie archiwizacji akt spraw sądów wojskowych (Dz.U. Nr 220, poz. 1857).

W Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych podjęto też następujące przedsięwzięcia z zakresu integracji europejskiej:

- udział w przygotowaniu projektów stanowisk rządu polskiego na posiedzenia KERM w zakresie projektów i dokumentów Unii Europejskiej we współpracy z Ministerstwem Kultury, Ministerstwem Nauki i Informatyzacji, Głównym Urzędem Statystycznym oraz SAP jako organizacją środowiskową. (7 projektów aktów prawnych Unii Europejskiej bądź innych dokumentów oficjalnych);

- współpraca z właściwymi krajowymi jednostkami normalizacyjnymi w zakresie ustanawiania i promowania stosowania norm europejskich Europejskiej Organizacji Normalizacyjnej (CEN i organizacji stowarzyszonych), w dziedzinie informacji i dokumentacji;

- monitorowanie prac normalizacyjnych komitetów technicznych i grup roboczych CEN w dziedzinie informacji i dokumentacji oraz inicjowanie udziału przedstawicieli Polski w tych pracach, a także współdziałanie z krajowymi jednostkami normalizacyjnymi w tym zakresie;

- monitorowanie prac normalizacyjnych właściwych komitetów technicznych Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO), w tym przede wszystkim Komitetu Technicznego 46 *Informacja i Dokumentacja* oraz inicjowanie udziału przedstawicieli Polski w tych pracach oraz współdziałanie z krajowymi jednostkami normalizacyjnymi;

- we współpracy z Polskim Komitetem Normalizacyjnym zakończenie procedury opracowania PN ISO „*Zarządzanie Dokumentami*” i przekazanie normy do zatwierdzenia i publikacji;

- zakończenie procedury opracowania PN ISO dot. standardu Dublin Core i przekazanie normy do zatwierdzenia i publikacji;

- przeprowadzanie procedury PN ISO dotyczącej wymagań odnośnie do warunków przechowywania w magazynach archiwalnych oraz przekazanie normy do ankiety powszechnej; powyższe prace zostały wykonane przez pracowników archiwów państwowych (S. Flis, A. Czajka) w ramach działalności Komitetu Technicznego PKN.

W 2005 r. Naczelny Dyrektor przygotował bądź uczestniczył w opracowaniu projektów innych aktów wykonawczych do ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Były to projekty rozporządzeń:

- w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z dokumentami elektronicznymi (delegacja z art. 5 ust. 2b ustawy archiwalnej),

- zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia szczególnych wypadków i trybu wcześniejszego udostępniania materiałów archiwalnych (delegacja z art. 17 ust. 2 ustawy archiwalnej),

- w sprawie sposobu i trybu udostępniania materiałów archiwalnych znajdujących się w archiwum wyodrębnionym podporządkowanym Prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (delegacja z art.17 ust. 3 ustawy archiwalnej),

- w sprawie szczegółowych zasad i trybu gromadzenia, ewidencjonowania, kwalifikowania, klasyfikacji oraz udostępniania materiałów archiwalnych tworzących zasób jednostek publicznej radiofonii i telewizji (delegacja z art.17 ust. 4 ustawy archiwalnej).

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych opiniował także projekt zarządzenia Ministra Obrony Narodowej zmieniającego zarządzenie w sprawie organizacji archiwów wyodrębnionych jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej (delegacja z art. 29 ust.3 ustawy archiwalnej).

Trwają prace nad projektem zmian w ustawie archiwalnej, dotyczących głównie organizacji archiwów wyodrębnionych.

Ponadto Naczelny Dyrektor uczestniczył w **pracach legislacyjnych organów administracji rządowej i innych organów państwowych**. Spośród przekazanych do zaopiniowania ok. 70 projektów aktów normatywnych i umów międzynarodowych, zgłoszono uwagi do następujących:

- ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym,

- ustawy o rekompensatach za przejęte przez państwo nieruchomości oraz niektóre inne składniki mienia,

- ustawy *Prawo spółdzielcze*.

- ustawy o zmianie ustawy *Kodeks pracy*, ustawy o Komitecie Integracji Europejskiej oraz niektórych innych ustaw,

- ustawy o przeprowadzaniu konkursów na stanowiska kierowników centralnych urzędów administracji rządowej oraz prezesów agencji państwowych,
- ustawy o komornikach sądowych i egzekucji,
- obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach,
- rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie konkursów na stanowiska kierowników centralnych urzędów administracji rządowej, prezesów agencji państwowych oraz prezesów zarządów państwowych funduszy celowych,
- rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie rejestru prowadzonego przez Główną Komisję Orzekającą w Sprawach o Naruszenie Dyscypliny Finansów Publicznych,
- rozporządzenia Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie zasad wynagradzania pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej zatrudnionych w urzędach administracji rządowej i pracowników innych jednostek,
- rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego w służbie cywilnej,
- rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie świadczeń przysługujących urzędnikowi służby cywilnej przeniesionemu do innego urzędu w innej miejscowości,
- rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie podstawowych wymagań bezpieczeństwa teleinformatycznego,
- rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Nauki zmieniającego rozporządzenie w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także zasad legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności,
- rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych warunków wykorzystywania środków funduszu innowacyjności,
- rozporządzenia Ministra Kultury zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego,
- rozporządzenia Ministra Kultury zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- rozporządzenia Ministra Kultury zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,
- rozporządzenia Ministra Nauki i Informatyzacji w sprawie sposobu prowadzenia oraz trybu dostarczania i udostępniania danych z Krajowej Ewidencji Systemów Teleinformatycznych i Rejestrów Publicznych,
- rozporządzenia Ministra Nauki i Informatyzacji w sprawie kontroli podmiotu publicznego,
- rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie czynności komorników.

Zakończyła trzyletnią kadencję **Rada Archiwalna**, organ doradczy i opiniodawczy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. W 2005 r. Rada Archiwalna odbyła dwa posiedzenia plenarne, na których zajmowała się omówieniem sprawozdania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z działalności archiwów w roku 2004, omówieniem wyników prac zespołu naukowego do spraw rozmieszczenia zasobu w archiwach państwowych oraz opiniowaniem projektów rozporządzeń Ministra Kultury w sprawach: 1) warunków przechowywania dokumentacji osobowej i placowej pracodawców, 2) określenia maksymalnej wysokości opłat za sporządzenie odpisu lub kopii dokumentacji o czasowym okresie przechowywania, 3) określenia rodzaju wykształcenia uznanego za specjalistyczne oraz

dokumentów potwierdzających posiadanie praktyki zawodowej, wymaganych od osób wykonujących niektóre czynności związane z dokumentacją osobową i płacową pracodawców. Rada Archiwalna była też na bieżąco informowana o aktualnych problemach występujących w pracy archiwów państwowych. Sprawozdanie z prac Rady Archiwalnej kadencji 2002-2005 zostało przekazane Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

1. Zasób archiwalny

1.1. Wielkość zasobu

Zasób archiwów państwowych według stanu na 31 grudnia 2005 r., wynosił:

- zespołów i zbiorów archiwalnych ogółem: 76 947
- jednostek inwentarzowych: 34 896 737
- metrów bieżących: 246 021,08

W porównaniu ze stanem z 31 grudnia 2004 r. zasób archiwów państwowych zwiększył się o 1 476 zespołów (zbiorów) i 623 033 jednostek inwentarzowych o łącznym rozmiarze 5 485,24 m.

1.2. Opracowanie i ewidencja zasobu

Stan zasobu całkowicie opracowanego pod koniec 2005 r. wynosił 10 120 057 j. inw., co stanowi 123 957,5 m. Ewidencję posiadało, na koniec roku sprawozdawczego, 75 490 zespołów lub zbiorów (242 442 mb; 32 413 436 j. inw.), co stanowi ok. 97% całości. W 2005 r. całkowicie opracowano 353 210 j. inw. (3 593,15 m.), a zinwentaryzowano łącznie 535 319 j. inw. (4 996,67 mb.).

1.3. Przejmowanie materiałów archiwalnych

W 2005 r. archiwa państwowe włączyły do swego zasobu 1 619 zespołów i zbiorów archiwalnych o rozmiarze 5 605,48 mb. (592 648 j. inw.). Wielkość nabytków odbiega od wskaźników zmian w zasobie, gdyż w tych ostatnich uwzględnione są również rezultaty opracowania zasobu – głównie wyodrębnienie nowych zespołów z materiałów już posiadanych, ubytki dokumentacji uznanej za niearchiwalną, a także korekty ewidencyjne.

Do ważniejszych nabytków zaliczają się kolekcje unikatowych fotografii: zbiór Angeliki i Axela Diekmann „Fotografie Warszawy z jesieni 1939 r.” (AP Warszawa), zbiór Edwarda Hartwiga (kolejny dopływ; Archiwum Dokumentacji Mechanicznej) oraz zbiór Zdzisława Krakowiaka (AP Bydgoszcz). Zasób AP w Toruniu wzbogacił się o akta Gustawa Quassowskiego, inżyniera wojsk pruskich z lat 1864–1923. AP w Katowicach przejęło akta Huty Baildon z lat 1945-2001, zaś AP w Krakowie – akta Huty im. Lenina. Konserwatorzy dzieł sztuki – prof. prof. Ewa i Jerzy Wolscy przekazali swą spuściznę do AP w Łodzi. Zasób AP w Zielonej Górze został uzupełniony o księgi cechu tkaczy lnianych w Sulechowie (1687-1807). Archiwum Główne Akt Dawnych nabyło cenną księgę metrykalną (koniec XVIII - połowa XIX w.). Do zasobu Archiwum Akt Nowych trafiły m.in. akta Zarządu Głównego Klubu Inteligencji Katolickiej oraz Archiwum Stanisława Stommy. Ponadto do zasobu AAN zakupiono duży zbiór dokumentacji Podokręgu Zachodniego „Hajduki-Hallerowo” Obszaru Warszawskiego Armii Krajowej (ok. 2 600 dokumentów).

1.4. Zabezpieczenie zasobu (ochrona, konserwacja, mikrofilmowanie)

Archiwa posiadające odpowiedni sprzęt i obsadę konserwatorską przeprowadzały pełną konserwację materiałów archiwalnych. Dokonywały tego, oprócz Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów (AGAD), archiwa państwowe w Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu. W ograniczonym zakresie konserwację właściwą prowadziła przeważająca większość pozostałych archiwów.

Jedynie na konserwację właściwą archiwaliów – tzn. bez uwzględnienia działań profilaktycznych i prac introligatorskich oraz inwestycji – wydatkowano w roku sprawozdawczym ok. 170 tys. zł.

Podobnie jak w latach ubiegłych, archiwa państwowe w 2005 r. wykonywały działania profilaktyczne polegające na odkurzaniu akt, wymianie zużytych obwolot i pudeł, pracach introligatorskich a także badaniu temperatury i wilgotności powietrza w magazynach.

W roku sprawozdawczym kontynuowany był wieloletni program rządowy „Kwaśny papier”, poświęcony ratowaniu w skali masowej zagrożonych polskich zasobów bibliotecznych i archiwalnych. Jego realizacja przypada na lata 2000-2008. W Archiwum Akt Nowych w Warszawie prowadzono prace inwestycyjne, które zmierzają do utworzenia pracowni masowego odkwaszania papieru.

Dla AP w Gdańsku zakupiono cyfrowy aparat fotograficzny oraz dwa profesjonalne skanery. Pracownia AP we Wrocławiu wzbogaciła się o nowoczesną bindownicę.

2. Narastający zasób archiwalny

W roku sprawozdawczym Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych wystąpił z szeregiem inicjatyw w zakresie nadzoru archiwalnego, m. in. ustalając 6 urzędów centralnych i centralnych jednostek organizacyjnych jako wytwarzające materiały archiwalne wchodzące do państwowego zasobu archiwalnego – w tym Ministerstwo Sportu oraz Ministerstwo Nauki i Informatyzacji. Wydał też zgody generalne na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej, m. in. Uniwersytetowi Warszawskiemu, Głównemu Urzędowi Statystycznemu i Urzędowi Marszałka Województwa Mazowieckiego. Naczelnny Dyrektor uzgodnił także przepisy kancelaryjno-archiwalne dla Wyższego Urzędu Górniczego i Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2005 roku działalność w zakresie nadzoru nad jednostkami organizacyjnymi wytwarzającymi materiały archiwalne wchodzące do państwowego zasobu archiwalnego sprawowało, zgodnie z obowiązkami statutowymi, 31 archiwów państwowych oraz ich 58 oddziałów zamiejscowych (z wyjątkiem tomaszowskiego oddziału Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim).

Archiwa państwowe w 2005 r. nadzorowały łącznie 9751 jednostek organizacyjnych (5283 państwowych i 4468 samorządowych jednostek organizacyjnych). Spod nadzoru archiwów państwowych ubyło w ciągu roku 115 jednostek organizacyjnych (98 państwowych i 17 samorządowych). Jednocześnie archiwa państwowe ustaliły jako wytwórców państwowego zasobu archiwalnego 103 jednostki organizacyjne (84 jednostki państwowe oraz 19 samorządowych). Generalnie, w 2005 r. liczba nadzorowanych jednostek organizacyjnych, w porównaniu ze stanem z roku poprzedniego, zmniejszyła się o 20.

W 2005 r. archiwa państwowe odnotowały 57 likwidacji jednostek organizacyjnych (51 państwowych, 6 samorządowych).

W roku sprawozdawczym w 9751 jednostkach organizacyjnych nadzorowanych przez archiwa państwowe działało 10 235 archiwów zakładowych (5606 w państwowych oraz 4629 w samorządowych). Jest to o 25 archiwów zakładowych więcej niż w 2004 r. Różnica między liczbą nadzorowanych jednostek a ilością archiwów zakładowych wynika z tego, iż w wielu jednostkach organizacyjnych działa więcej niż jedno archiwum zakładowe.

W nadzorowanych jednostkach organizacyjnych przechowywanych było 385 077 mb materiałów archiwalnych, w tym 326 974 mb w jednostkach państwowych oraz 58 103 mb w jednostkach samorządu terytorialnego. W porównaniu z 2004 r. liczba ta wzrosła o 9 996 mb.

Materiały archiwalne kwalifikujące się do przejęcia przez archiwa państwowe ze względu na upływ 25-letniego okresu przechowywania w archiwach zakładowych mierzyły 46 683 mb (38 450 mb w państwowych jednostkach organizacyjnych oraz 8 233 mb w jednostkach samorządu terytorialnego).

Jako przyczynę nieprzejęcia materiałów archiwalnych, pomimo upływu terminu ich przechowywania w archiwach zakładowych, na pierwszym miejscu podaje się na ogół ich nieuporządkowanie, a na drugim miejscu - wykorzystywanie tej dokumentacji do bieżących potrzeb ich wytwórców. Największa ilość akt nieuporządkowanych znajduje się w sądach powszechnych. Ta grupa dokumentacji (księgi hipoteczne, akta sądowe), obok ksiąg stanu cywilnego, w największym stopniu wymaga zabiegów konserwatorskich. Kilka archiwów odroczyło przejęcie materiałów archiwalnych z powodu braku powierzchni magazynowej: AP Bydgoszcz (centrala), AP Koszalin (centrala i oddział w Szczecinku), oddział jeleniogórski AP Wrocław oraz oddział pilski AP w Poznaniu.

W roku sprawozdawczym archiwa państwowe przeprowadziły 3 589 kontroli archiwów zakładowych: 1 738 w państwowych jednostkach organizacyjnych oraz 1 851 w jednostkach samorządu terytorialnego - o 137 kontroli więcej niż w 2004 roku. Spośród priorytetów, jakie archiwa państwowe określiły na 2005 r., należy wymienić kontrole w jednostkach organizacyjnych, w których rozpoczęto procesy przekształcania, likwidacji bądź upadłości, a także w samorządowych jednostkach organizacyjnych. Niektóre archiwa (AP Piotrków, AP Białystok) wymieniły jako priorytet kontroli ocenę stanu uporządkowania materiałów archiwalnych przed przekazaniem ich do archiwów państwowych.

Archiwa państwowe przeprowadziły również 334 lustracje archiwów zakładowych (228 w jednostkach państwowych i 106 w samorządowych) – o 40 więcej niż w 2004 r., 1 023 882 ekspertyzy archiwalne (653 w jednostkach państwowych i 370 w samorządowych) – o 141 więcej niż w 2004 r. oraz 28 866 konsultacji dotyczących działalności archiwów zakładowych (14 345 w jednostkach państwowych i 14 521 w samorządowych) – o 4 225 więcej niż w 2004 r.

Archiwa państwowe wydały 8 496 zgody na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej (4740 dla jednostek państwowych i 3756 dla samorządowych) – o 883 zgody mniej niż w 2004 r. - w następstwie czego wybrakowano 264 155 mb dokumentacji niearchiwalnej (212 177 mb w jednostkach państwowych i 51 978 w samorządowych), to jest o 29 201 mb dokumentacji mniej niż w 2004 r. Należy zaznaczyć, iż systematycznie zwiększeniu ulega liczba prawidłowo sporządzonych wniosków na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej. Niemniej jednak archiwa państwowe sygnalizują, iż pojawiają się wnioski obciążone błędami, włącznie z próbami brakowania materiałów archiwalnych. Problemy związane z brakowaniem omawiane są i rozstrzygane na posiedzeniach działających w archiwach państwowych komisji archiwalnej oceny dokumentacji.

W 2005 r. archiwa państwowe zgłosiły 1 przypadek zniszczenia materiałów archiwalnych (Archiwum Państwowe we Wrocławiu). Prokuratura umorzyła jednak postępowanie, nie dopatrując się znamion przestępstwa.

Archiwa państwowe zatwierdziły przepisy archiwalne dla 1943 jednostek pod nadzorem – dla 251 jednostek więcej niż w 2004 r. (dla 509 jednostek państwowych i 1434 samorządowych). W ramach tego działania archiwa państwowe przeprowadziły szereg konsultacji i spotkań w zakresie prawidłowego stosowania przepisów.

Archiwa państwowe zorganizowały lub były współorganizatorami 106 kursów kancelaryjno-archiwalnych (93 w państwowych jednostkach organizacyjnych i 13 w jednostkach samorządowych), w których udział wzięło 1846 uczestników (1 222 z jednostek państwowych i 624 z samorządowych) – o 202 więcej niż w kursach przeprowadzonych w 2004 r. Archiwa państwowe przeprowadziły również 109 szkoleń kancelaryjno-archiwalnych (49 w jednostkach państwowych i 60 w jednostkach samorządowych), w których udział wzięło 2 959 uczestników (1 101 z jednostek państwowych i 1 858 z samorządowych) – o 266 uczestników więcej niż w podobnych szkoleniach przeprowadzonych w 2004 r.

Archiwa państwowe w roku sprawozdawczym dokonały analizy stanu przygotowania zawodowego archiwistów zakładowych. W archiwach zakładowych nadzorowanych jednostek zatrudnionych było łącznie 10 576 pracowników – o 712 więcej niż w 2004 r. W tym 339 archiwistów zakładowych (o 139 więcej niż w 2004 r.) legitymuje się kwalifikacjami ze specjalnością archiwistyczną. Na pełnym etacie pracuje 1 789 osób (ok. 17%). Na części etatu zatrudnionych jest 1 597 osób (15%). W innej formie zatrudnienia pracuje 7 190 pracowników (68%). Wykształceniem wyższym legitymuje się 2 411 archiwistów zakładowych (ok. 23 %) - o 518 więcej niż w 2004 r. W tym wykształcenie wyższe archiwalne posiada 249 pracowników, Wykształcenie średnie posiada 8 041 pracowników archiwów zakładowych (70%) - o 205 więcej niż w 2004 r. W tym wykształcenie średnie archiwalne posiada 90 pracowników. Wykształcenie zawodowe lub podstawowe posiada nikły odsetek archiwistów zakładowych. Kurs archiwalny I stopnia ukończyło 4 174 (ok. 39%) archiwistów zakładowych – o 321 więcej niż w 2004 r.; kurs archiwalny II stopnia ukończyło 1 053 osób (ok. 10 %) – o 222 więcej niż w 2004 r., a bez kursu archiwalnego pozostaje 5 349 (ok. 51%) zatrudnionych w archiwach zakładowych - o 1,6% mniej niż w 2004 r.

W roku sprawozdawczym działalność nadzorczą prowadziło ok. 177 pracowników archiwów państwowych w ramach 108,40 etatów. W porównaniu z 2004 r. ilość etatów w nadzorze wzrosła o 5,7 etatu, natomiast liczba pracowników nadzoru zwiększyła się tylko o 1 osobę.

W zakresie przejmowania materiałów archiwalnych, w roku 2005 uzgodniono warunki przedłużenia umowy użyczenia materiałów archiwalnych b. PJO „Polskie Radio i Telewizja, zawartej w 1994 r. oraz zostały podpisane umowy użyczenia pomiędzy Archiwum Dokumentacji Mechanicznej a Telewizją Polską Spółką Akcyjną i Polskim Radiem SA, na wzór których archiwa państwowe podpisywały analogiczne umowy z oddziałami TVP i rozgłościami radiowymi.

We współpracy z Naczelnym Dyrektorem AP na kolejnych 10 lat została przedłużona umowa użyczenia materiałów archiwalnych, zawarta pierwotnie w dniu 5 grudnia 1995 r. pomiędzy Przedsiębiorstwem Państwowym Pracownie Konserwacji Zabytków a Ośrodkiem Dokumentacji Zabytków - w których prawa weszli następcy tych instytucji: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków i Polskie Pracownie Konserwacji Zabytków SA.

W Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych sporządzono szereg opracowań z zakresu interpretacji i stosowania przepisów kancelaryjno-archiwalnych. Przygotowano m.in. informacje

dla Ministerstwa Finansów - Departamentu Organizacji Służby Celnej, dotyczącą klasyfikacji akt jednorodnych wytworzonych w różnych okresach przez administrację celną; dokonano interpretacji pojęcia „masowość” na użytek Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, stosowanego w odniesieniu do klasy „051” - „Skargi i wnioski załatwione bezpośrednio” w przykładowym wykazie akt typowych stanowiącym załącznik nr 2 do *rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 16 września 2002 r. w sprawie postępowania z dokumentacją, zasad jej klasyfikowania i kwalifikowania oraz zasad i trybu przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych*; opracowano stanowisko w sprawie kwalifikacji sprawozdań finansowych podmiotów nie tworzących państwowego zasobu archiwalnego dla Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku oraz stanowisko dotyczące zmiany wartościowania akt kwalifikowanych do materiałów archiwalnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W Naczelnej Dyrekcji prowadzono bieżące prace dotyczące funkcjonowania i aktualizacji Centralnej Bazy Danych NADZÓR, a także przekazywano do archiwów państwowych kolejne aktualizacje informatycznej bazy JOPIS - wyciągu z bazy REGON, zawierające dane o państwowych i samorządowych jednostkach organizacyjnych, które są lub mogą być uznane za wytwórców materiałów archiwalnych wchodzących do państwowego zasobu archiwalnego.

Przedstawiciele Naczelnej Dyrekcji brali udział w III Ogólnopolskiej Konferencji Szkoleniowej pt. „Zarządzanie dokumentacją i informacją w archiwach jednostek wymiaru sprawiedliwości”, zorganizowanej przez Sekcję Archiwistów Instytucji Wymiaru Sprawiedliwości Stowarzyszenia Archiwistów Polskich w dniach 2-4 czerwca 2005 r. w Łodzi, oraz w Ogólnopolskim Seminarium Archiwalnym pt. „Materiały archiwalne w jednostkach organizacyjnych – kwalifikacja i opracowanie”, zorganizowanej w dniach 21-22 czerwca 2005 r. w Poznaniu przez Sekcję Archiwów Zakładowych Stowarzyszenia Archiwistów Polskich - gdzie pracownik NDAP przedstawił informacje na temat kwalifikowania dokumentacji do materiałów archiwalnych w świetle obowiązujących przepisów oraz polityki archiwalnej.

3. Udostępnianie i informacja archiwalna

1. Udostępnianie materiałów archiwalnych.

Rok	2003	2004	2005
Liczba użytkowników	21709	23638	23 647
Liczba odwiedzin w pracowniach naukowych	91956	94487	100 344
Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	765203	703798	730 148

W 2005 r. udostępniono ogółem 730 178 j. a. Liczba udostępnionych jednostek wzrosła, po niewielkim spadku w 2004 r., o 4%. Użytkownikom z kraju udostępniono 673 091, zaś z zagranicy – 57 087 jednostek archiwalnych. Przeciętnie jeden użytkownik zamawiał 31 j. a.

Najwięcej materiałów udostępniły, podobnie jak w latach ubiegłych, AP w Poznaniu (107 326 j.a.), a przeszło dwukrotnie mniej - AP m. st. Warszawy (48 199), AP w Łodzi (43 946), AAN (37 107). Należy przy tym zaznaczyć, że w grupie tych archiwów wzrost liczby udostępnionych jednostek archiwalnych w porównaniu do roku ubiegłego odnotowało tylko w AP Poznań; wzrost ten był znaczący - o 43 750 j. a. więcej. Archiwum Dokumentacji Mechanicznej odnotowało udostępnienie 127 522 j.a., jednak wielkość ta nie jest porównywalna z pozostałymi archiwami, z uwagi na specyfikę zbiorów oraz ich ewidencji.

Najmniej jednostek archiwalnych wykorzystano w małych archiwach państwowych: w Elblągu (1 904 j. a.), Zamościu (3 276) oraz w Lesznie (3 827).

Użytkownikom krajowym najwięcej materiałów archiwalnych udostępniono w AP w Poznaniu (92 434 j. a.), AP m. st. Warszawy (46 005), AP w Łodzi (41 960), w AAN (32 848) i w AP Lublin (32 661), użytkownikom zagranicznym zaś w AP w Poznaniu (14 892), AP we Wrocławiu (6900), AAN (4259) oraz AP w Koszalinie (3645). W ADM użytkownikom krajowym udostępniono 127 519 j. a.

Cudzoziemcy najczęściej korzystali z zasobu AP Olsztyn, AP Koszalin – około 30% udostępnień - AP Szczecin i AP Suwałki. Najmniejsze zainteresowanie wśród osób z zagranicy wzbudziły zbiory ADM. Udostępniono im tam bowiem tylko 3 j.a.

Wzrost liczby udostępnień nastąpił w 18 archiwach. Największy wzrost udostępnionych akt (o ok. 70%) nastąpił w AP w Poznaniu. Był to kolejny rok, w których archiwum to odnotowało wzrost liczby udostępnionych jednostek. Tendencja wzrostowa (porównanie danych z lat 2003-2005) wystąpiła także w AP Białystok, AP Bydgoszcz, AP Gdańsk, AP Przemyśl, AP Szczecin. Znaczący wzrost liczby udostępnionych j. a. w stosunku do roku poprzedniego odnotowano w AP Leszno (o 57%), AP Zamość (o 49%), AP Piotrków Trybunalski (o 42%) oraz AP Siedlce (o 42%). Placówki te wskazywały, że wzrost spowodowany był zwiększającym się zainteresowaniem badaniami naukowymi i genealogicznymi.

Ilość udostępnionych akt spadła w 14 archiwach. Największy spadek odnotowano w AP Zielona Góra (o 39%), co było rezultatem zakończenia prac badawczych prowadzonych przez studentów w Oddziale w Żarach, a jednocześnie ukończenia prac o charakterze monograficznym. Podobne zmiany wystąpiły w AP Elbląg (o 30%) Duży spadek liczby udostępnionych materiałów stwierdziło także AP Opole (o 28%). Tendencja spadkowa utrzymuje się (porównanie danych z lat 2003-2005) w ADM - mimo że archiwum to znajduje się na pierwszym miejscu pod względem liczby udostępnionych jednostek - a także w AP Kraków, AP Lublin i AP Olsztyn.

Materiały archiwalne w dalszym ciągu udostępniane są przede wszystkim dla potrzeb badań naukowych i odtwarzania dziejów rodzin. Udostępnienia w tych dwóch celach stanowią nawet ponad 3/4 całości w AP Koszalin – ponad 80% i AP Leszno - 77%. W badaniach naukowych szczególnie często wykorzystywane są materiały archiwalne stanowiące źródła do historii regionalnej i lokalnej. Użytkownikami są często studenci piszący różnego rodzaju prace w toku studiów oraz pracownicy naukowcy i regionaliści. Największy wzrost zainteresowania ze strony osób prowadzących badania naukowe odnotowano w AP Radom – o ponad 55%. Było to wynikiem rozwoju Kolegium Licencjackiego w Radomiu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Niektóre archiwa odnotowują jednak spadek ilości akt udostępnianych naukowcom – AP Elbląg, AP Kalisz, AP Koszalin, AP Lublin, AP Olsztyn i AP Toruń - z reguły na rzecz wzrostu zainteresowania ze strony genealogów. O przewadze udostępnień tego typu badań po raz kolejny informują AP Częstochowa (gdzie genealogom udostępniono blisko 66% wszystkich akt) AP Płock (gdzie dla celów genealogicznych udostępniono około 64% ogółu akt) czy AP Suwałki, w którym około 50% ogólnej liczby udostępnień stanowiły materiały archiwalne wykorzystywane do poszukiwań związanych z historią rodzin. Największy wzrost liczby j. a. (aż o 82%) udostępnionych na potrzeby badań genealogicznych odnotowano w AP Siedlce. Ze względu na stale rosnące zainteresowanie tego rodzaju dociekaniem archiwa podejmowały specjalne przedsięwzięcia na rzecz genealogów-amatorów. W AP Koszalin przygotowano informator w języku niemieckim dla użytkowników z zagranicy, pracownicy AP Lublin organizowali „lekcje genealogii” oraz prowadzili działalność informacyjną w lokalnych mediach, natomiast w AP Bydgoszcz przystąpiono do tworzenia elektronicznych indeksów do ksiąg metrykalnych. Natomiast dwie placówki odnotowały spadek wykorzystania materiałów archiwalnych do celów genealogicznych: AP Olsztyn i AP Radom.

W 2005 r. wiele archiwów odnotowało wzrost zainteresowania dokumentacją wykorzystywaną do celów udokumentowania spraw prawno-własnościowych często przez b. repatriantów ze Wschodu i ich rodziny. Największy wzrost liczby udostępnionych w tym celu j.a., bo o blisko 500%, wykazało AP Poznań. W archiwum tym najwięcej akt udostępniono nie naukowcom czy genealogom, lecz właśnie do celów własnościowych. Rosnące zainteresowanie użytkowników dokumentacją do tego rodzaju poszukiwań sygnalizują AAN, AP Bydgoszcz, AP Częstochowa, AP Elbląg, AP Gdańsk, AP Kalisz, AP Katowice, AP Kielce, AP Kraków, AP Radom, AP Toruń, AP Warszawa, AP Zamość i AP Zielona Góra. Tylko nieliczne archiwa tj. AP Płock, AP Przemyśl, AP Siedlce, AP Rzeszów odnotowały spadek ilości akt wykorzystywanych przez użytkowników do celów własnościowych.

Poziom udostępniania j.a. do celów popularyzatorskich i publicystycznych jest w poszczególnych archiwach zróżnicowany. O spadku zainteresowania tego typu przedsięwzięciami informowało AAN, AP Gdańsk, AP Kalisz, AP Płock i AP Przemyśl. Natomiast poważny wzrost udostępnień dla użytkowników prowadzących poszukiwania do celów publicystyki i popularyzacji odnotowały archiwa w Radomiu (wzrost o 450%) oraz w Piotrkowie Trybunalskim (wzrost o ponad 300%).

W dalszym ciągu archiwa – głównie AAN i AP Poznań - udostępniają materiały archiwalne dla potrzeb dokumentowania strat poniesionych w wyniku II wojny światowej.

Na zamówienie użytkowników w ramach wypożyczeń międzyarchiwalnych sprowadzono mikrofilmy akt, z reguły przechowywanych w archiwach państwowych, ale także w bibliotekach naukowych np. z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu czy Biblioteki Książąt Czartoryskich w Krakowie. Reprodukcje wykorzystywane były przede wszystkim do badań genealogicznych (mikrofilmy akt metrykalnych i stanu cywilnego) oraz do prac naukowych.

Archiwa zwracają uwagę, że goście pracowni naukowych często korzystają także ze zbiorów bibliotek archiwalnych. Informują o tym AP Bydgoszcz, AP Elbląg, AP Kalisz, AP Kielce, AP Piotrków Trybunalski, AP Poznań, AP Siedlce, AP Szczecin, AP Wrocław, AP Zamość. Wskazują na szczególne znaczenie, jakie dla lokalnych społeczności mają księgozbiory zgromadzone w archiwach zlokalizowanych w mniejszych ośrodkach np. w oddziałach w Pile, Gnieźnie czy Jeleniej Górze.

Rodzaje najczęściej udostępnianych materiałów archiwalnych w porównaniu z 2004 r. nie uległy zmianie. W 2005 r. w pracowniach naukowych najczęściej udostępnianymi materiałami archiwalnymi były akta urzędów wojewódzkich, rad narodowych różnych szczebli czy starostw powiatowych, organów administracji specjalnej np. urzędów repatriacyjnych, katastralnych, ziemskich, likwidacyjnych czy dokumentacja szkolna i administracji oświatowej: inspektoratów i kuratoriów, ale także akta miast i gmin, sądów. Wielokrotnie udostępniano również akta notarialne oraz hipoteczne. Użytkownicy korzystali także z akt partyjnych przede wszystkim z dokumentacji komitetów PZPR różnych szczebli. W związku z rosnącą popularnością poszukiwań genealogicznych dużym zainteresowaniem cieszyły się również materiały archiwalne mogące stanowić podstawę do ich prowadzenia, przede wszystkim akta metrykalne i stanu cywilnego, ale też ewidencje ludności. Niektóre archiwa odnotowały też zainteresowanie użytkowników dokumentacją kartograficzną.

2. Użytkownicy

Liczba użytkowników zasobu archiwalnego, przybyłych w 2005 r. do pracowni naukowych, wynosiła 23 651 osób, czyli pozostała na poziomie zbliżonym do roku 2004, gdy odnotowano 23 638 użytkowników.

Wzrost liczby osób korzystających bezpośrednio z akt odnotowano tylko w 14 archiwach. W tym w siedmiu z nich – AP Elbląg, AP Leszno, AP Poznań, AP Suwałki, AP Warszawa, AP Zamość oraz AP Zielona Góra – jest to już kolejny rok, w którym odnotowano tendencję wzrostową. Największy wzrost - o 37% - liczby użytkowników nastąpił w AP Leszno. O blisko 33% wzrosła liczba korzystających w AP Poznań, o 25% w AP Olsztyn i o 21% w AP Zielona Góra.

Spadek liczby korzystających z zasobu nastąpił w 18 archiwach, przy czym w 4 z nich: ADM, AP Siedlce, AP Szczecin, AP Toruń, to już trzeci rok zmniejszającej się liczby użytkowników. Największy spadek odnotowano w AP Płock - o 83 osoby czyli o 21% i AP Rzeszów - o 121 osób czyli o 18% w stosunku do roku 2004.

W jednym archiwum – w AP Opole – w roku sprawozdawczym odnotowano taką samą liczbę użytkowników – 364 osoby – jak w roku 2004.

Najwięcej użytkowników odwiedziło APW - 2434 osoby, AP Kraków – 2231 osób, AP Poznań – 1697 osób oraz AP Kielce – 1229 osób. Najmniej odwiedzających odnotowano w pracowniach naukowych AP Elbląg – 114 osób, AP Kalisz – 189 osób, AP Zamość – 204 osób oraz AP Leszno – 205 osób.

Użytkownicy z zagranicy korzystali najczęściej z materiałów archiwalnych w AP Wrocław – 261 osób, AP Poznań – 185 osób, AP Kraków – 152 osoby oraz AGAD – 150 osób. Najmniej korzystających cudzoziemców zarejestrowano w ADM – 1 osoba, AP Częstochowa – 6 osób, AP Radom – 11 osób oraz AP Płock i AP Zamość – po 13 osób. Wśród użytkowników pracowni naukowych archiwów najliczniejszą grupę stanowili obywatele Republiki Federalnej Niemiec, a także goście ze Stanów Zjednoczonych, Kanady, Francji, Izraela oraz państw ościennych: Rosji i Ukrainy.

W roku sprawozdawczym odnotowano 100 346 odwiedzin w pracowniach naukowych. Oznacza to wzrost o 3% w stosunku do roku 2004. Najczęściej odwiedzane były pracownie naukowe: APW – 8203 wizyt, AP Kraków – 8139, AAN – 7084, AP Poznań – 7025 oraz AP Lublin – 6638. Najmniej odwiedzin odnotowano, tak jak i w roku 2004, w AP Elbląg – zaledwie 236, AP Zamość – 450, AP Leszno – 540, AP Kalisz – 566.

W 17 archiwach odnotowano wzrost liczby odwiedzin, spadek nastąpił zaś w 16. W ciągu ostatnich trzech lat liczba odwiedzin regularnie wzrastała w 7 archiwach: AP Gdańsk, AP Kielce, AP Przemyśl, AP Rzeszów, AP Siedlce, AP Suwałki i APW. Jednak największy przyrost odwiedzin (nie uwzględniając 100% wzrostu w APDOiP) – o 68% - zarejestrowano w AP Leszno, gdzie w 2004 r. było to 322 wizyty, a w rok potem – 540. Duże wzrosty, bo ponad 30%, odnotowano też w pracowniach naukowych AP Poznań i AP Siedlce.

Natomiast liczba odwiedzin systematycznie obniża się w: AP Bydgoszcz, AP Kraków, AP Olsztyn, AP Płock oraz AP Toruń. Największy spadek liczby odwiedzin - o 29% - odnotowano w ADM i AP Elbląg.

Najliczniejszą grupę użytkowników korzystających osobiście z materiałów archiwalnych stanowią osoby prowadzące badania naukowe. W roku 2004 taki cel wykorzystania akt deklarowało 40% użytkowników. Najwyższy udział osób korzystających z akt w celach naukowych wśród wszystkich użytkowników pracowni naukowych odnotowano w archiwach centralnych: AGAD – 72% i AAN – 71%. Przeszło połowę ogółu użytkownicy tej grupy stanowili w archiwach w Krakowie, Lesznie, Olsztynie, Szczecinie i Wrocławiu.

Prawie dwukrotnie mniej użytkowników – 22% - prowadziło badania genealogiczne. W AP Częstochowa, AP Elbląg, AP Kalisz, AP Leszno, AP Płock, AP Poznań, AP Suwałki i AP

Zielona Góra genealodzy stanowili dominującą grupę użytkowników. Najwyższy odsetek - około 40% - stanowili w AP Kalisz, AP Elbląg, AP Suwałki i AP Poznań.

Na trzecim miejscu znajdują się użytkownicy dokumentujący tytuły własności. Taki cel deklaruje około 15% odwiedzających pracownie naukowe. W jednym z archiwów – APW – stanowili oni jednak największą, liczącą 842 osoby, grupę użytkowników, tzn. 35% ogółu.

Okolo 8% osób korzysta osobiście z materiałów archiwalnych dla potrzeb urzędowych oraz dla celów popularyzacji i mediów.

W roku sprawozdawczym aż pięć archiwów: AP Bydgoszcz, AP Częstochowa, AP Poznań, AP Radom, APW wskazywało, zwiększanie się grupy użytkowników nieprzygotowanych do samodzielnego prowadzenia poszukiwań archiwalnych. Osoby te nie są obeznane z organizacją archiwów, nie potrafią korzystać z pomocy archiwalnych oraz nie posiadają umiejętności niezbędnych do pracy z dokumentacją, szczególnie rękopiśmienną i obcojęzyczną. Obsługa tych użytkowników, niejednokrotnie mających kłopoty z określeniem swoich potrzeb informacyjnych, jest szczególnie absorbująca.

3. Kwerendy

W 2005 r. w archiwach przeprowadzono 69 972 kwerendy w odpowiedzi na zapytania pisemne. 58 187 zapytań wpłynęło od wnioskodawców krajowych, a 11 785 od osób i instytucji z zagranicy. 1399 zapytań nadesłano do Centralnego Ośrodka Informacji Archiwalnej w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Ogólna liczba kwerend spadła w porównaniu do ubiegłego roku o ponad 2%, mimo podjęcia pełnej działalności przez nowe Archiwum Państwowe Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku, które wykonało 1 248 kwerend. Należy zauważyć, że to kolejny rok obniżenia się ogólnej liczby kwerend w archiwach państwowych – w 2004 r. o 21,7%, w 2003 r. o 19,9%.

Mimo to, wzrost liczby załatwionych kwerend nastąpił w 12 archiwach: AAN (wzrost o 76%, na co miały wpływ liczne zapytania pisemne dotyczące mienia pozostawionego na Wschodzie oraz repatriacji), AP Płock (o 39%), APW (o 33%), AP Białystok, AP Gdańsk, AP Kielce, AP Opole, AP Piotrków Trybunalski, AP Radom oraz AP Toruń. Liczba zapytań pisemnych większa była również w Centralnym Ośrodku Informacji Archiwalnej.

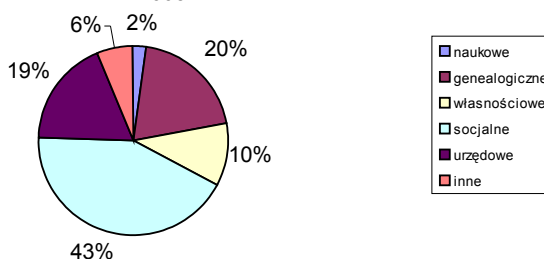
Spadek liczby zapytań pisemnych odnotowano w 19 archiwach, a w dwóch liczba kwerend utrzymała się na poziomie analogicznym do 2004 r. Największy spadek odnotowano w AP Bydgoszcz – o 27%. W archiwum tym wyraźnie zmniejszyła się liczba kwerend o charakterze socjalnym, m.in. w sprawach potwierdzenia losów w czasie II wojny światowej, w tym udokumentowania osadzenia w obozie w Potulicach oraz funkcjonowania niemieckich zakładów pracy. Inne archiwa jako przyczynę spadku liczby kwerend wskazywały również zmniejszony napływ liczby kwerend socjalnych oraz zakończenie w 2004 r. realizacji projektu „Nachweisbeschaffung für ehemalige NS-Zwangsarbeiter”, dotyczącego robotników przymusowych w Niemczech.

Najwięcej kwerend przeprowadzono w APW – 7 238, jest to o 1 789, czyli blisko jedną trzecią więcej niż w roku ubiegłym. Znaczną liczbę kwerend odnotowano także w AP Łódź – 6 784, AP Kraków – 4 712, AP Gdańsk – 4 448 i AP Katowice – 4 307. Większość zapytań napływających do tych archiwów pochodziło od użytkowników krajowych: w APW było to 6 383 kwerend, czyli ponad 88% ogółu, w AP Łódź – 6 249 (ponad 92%), w AP Kraków – 4 354 (ponad 92%), w AP Gdańsk – 4 112 (ponad 92%) oraz w AP Katowice – 3 917 (prawie 91%). Najmniej zapytań pisemnych wpłynęło do: ADM - 51 (ani jedna kwerenda nie została wykonana dla wnioskodawcy z zagranicy), AP Leszno – 272, AP Elbląg – 377 oraz AP Częstochowa – 500.

Najwięcej kwerend dla wnioskodawców z zagranicy przeprowadzono w AP Wrocław – 1 193, co stanowi ponad 35% ogółu, AP Szczecin – 1 006 (ponad 49% ogółu), w AP Poznań – 868 (23%), w APW – 855 (około 12%) i w AGAD – 812 (ponad 54%). Znaczący odsetek wniosków z zagranicy (48%) napłynął też do Centralnego Ośrodka informacji Archiwalnej.

W roku sprawozdawczym struktura tematyczna kwerend przedstawiała się następująco:

Struktura tematyczna kwerend nadesłanych do archiwów państwowych w 2005 r.

Najwięcej zapytań dotyczyło poszukiwania dokumentów do celów socjalnych. Nadal wiele osób prosiło o zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, także na podstawie dokumentacji niearchiwanej przejmowanej po 31 marca 2003 r. na podstawie art. 51a, 51p lub 51u ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Mniej było natomiast wniosków o wydanie odpisów dokumentów uprawniających do uzyskania odszkodowań dla pokrzywdzonych w okresie II wojny światowej, ale także potwierdzenia repatriacji i stanu posiadania mienia na terenach b. wschodnich województw Rzeczypospolitej.

Nasilenie kwerend socjalnych jest w poszczególnych archiwach zróżnicowane. W AP Radom odnotowano ponad dwukrotny wzrost w stosunku do roku 2004, a spadek nastąpił w AP Bydgoszcz, AP Częstochowa, AP Kalisz czy AP Przemyśl. W AP Płock kwerendy o charakterze socjalnym stanowią aż 65% ogółu, natomiast w AP Częstochowa tylko 8%. Najwięcej zapytań o charakterze socjalnym nadesłano do AP Łódź – 4 258 i APW – 3 186.

Drugą co do wielkości grupę kwerend - ok. 20% ogółu - stanowią zapytania o charakterze genealogicznym. Dotyczą one przede wszystkim poszukiwań informacji o konkretnych osobach bądź rodzinach, ale także potwierdzenia faktów z życia przodka lub rodziny. Z reguły są to poszukiwania czasochłonne i pracochłonne. Najwięcej tego typu kwerend zrealizowano w AP Poznań – 1 329, APW – 1 171 i AGAD – 996. Wiele archiwów odnotowuje wzrost tego typu zapytań: AAN, AP Białystok, AP Częstochowa, AP Katowice, AP Kielce, AP Koszalin, AP Kraków, AP Leszno, AP Łódź, AP Opole, AP Poznań, AP Rzeszów, AP Suwałki, APW, AP Wrocław, AP Zamość. Należy zauważyć, że wśród wniosków zagranicznych przesyłanych przez osoby prywatne oraz wyspecjalizowane biura zdecydowaną większość stanowią właśnie kwerendy genealogiczne. W Centralnym Ośrodku Informacji Archiwalnej stanowiły one 44%, a w przypadku kwerend zagranicznych – ponad 74%.

Trzecią pod względem liczebności grupą były absorbujące kwerendy dla potrzeb urzędów. Stanowiły około 19% ogółu. Zlecane były głównie przez urzędy administracji państwowej i samorządowej, sądy oraz prokuratury, a także osoby prywatne. Najwięcej tego typu kwerend napłynęło do AP Gdańsk – 2 828 co stanowi 64% wszystkich zapytań.

Kolejną grupę kwerend (10%) stanowią zapytania odnoszące się do ustalenia praw własności. Najwięcej tego rodzaju kwerend zarejestrowano w APW – 1 726. Czyni to blisko 25% wszystkich nadesłanych do tego archiwum podań.

Ok. 6% - stanowią kwerendy, które nie mogą być zakwalifikowane do żadnej z wymienionych kategorii. Zaliczają się do nich zapytania dotyczące np. ustalenia nazw miejscowości, nadawania nazw ulicom, zmiany nazwisk albo możliwości uzyskania odpisów świadectw szkolnych.

Najbardziej zapytania pisemnie kierują do archiwów osoby zainteresowane prowadzeniem poszukiwań dla celów naukowych. Użytkownicy tego typu na ogół osobiście korzystają z materiałów archiwalnych. W 2005 r. do wszystkich archiwów napłynęło tylko 1 615 kwerend o charakterze naukowym. W niektórych placówkach nie zarejestrowano żadnej kwerendy tego typu; np. AP Siedlce nie rejestrowało ich ani w 2004, ani w 2005 r.

Niektóre archiwa uczestniczyły w poszukiwaniach archiwalnych o szerszym zakresie, zleczanych przez NDAP oraz inne instytucje np. ministerstwa czy placówki kultury i jednostki naukowe. Przeprowadzono m. in. kwerendy tematyczne dotyczące: ofiar represji na ziemiach polskich w latach 1944-1948, osoby papieża Jana Pawła II, udziału Polaków w wojnie w Hiszpanii w latach 1808-1814, stosunków polsko-rumuńskich oraz historii Rumunii i Rumunów, stosunków polsko-kazachskich oraz historii Kazachstanu i Kazachów. Przygotowano też wykaz materiałów archiwalnych, które mogłyby ewentualnie podlegać restytucji lub rekompensacie w związku z ich przejściem przez państwo.

W roku sprawozdawczym archiwa kontynuowały też współpracę w ramach projektu Jewish Record Indexing Poland.

Wiele archiwów zwraca uwagę na coraz częstsze wykorzystywanie poczty elektronicznej w kontaktach z użytkownikami (np. AGAD, AAN, AP Poznań), co znacząco wpływa na szybkość wymiany informacji. AGAD podaje, że tą drogą przepływało blisko 70% zapytań i informacji. W Centralnym Ośrodku Informacji Archiwalnej odsetek kwerend załatwianych drogą elektroniczną wynosił 25%.

W 2005 r. Centralny Ośrodek Informacji Archiwalnej kontynuował sprawy z lat ubiegłych, w tym rozpoczęte w 1999 r. poszukiwania w archiwach rosyjskich i ukraińskich informacji i dokumentów dotyczących represjonowania Polaków na terytorium byłego ZSRR w okresie II wojny światowej. Z Rosji otrzymano i przekazano wnioskodawcom 24 odpowiedzi na formularze zapytania archiwalnego (większość, niestety, negatywnych). Z Ukrainy otrzymano 41 odpowiedzi (w tym 12 pozytywnych). Przygotowano i przekazano stronie rosyjskiej kolejnych 45 ankiet.

Należy podkreślić, że wiele informacji przekazywanych jest osobom zgłaszającym się do archiwów ustnie bądź telefonicznie. Z reguły są to odpowiedzi na zapytania dotyczące wskazania miejsc przechowywania dokumentacji osobowej i placowej. W AP Katowicach odnotowano 8 500 odpowiedzi udzielanych telefonicznych i 2 400 przekazanych osobiście, w AP Kraków udzielono 9 318 informacji, AP Koszalin odnotowało 5 800 informacji telefonicznych, AP Bydgoszcz ok. 4 600, zaś AAN – 3 485. W centralnym Ośrodku Informacji Archiwalnej udzielono informacji lub udostępniono środki ewidencyjne i pomoce archiwalne prawie 6,5 tysiącom osób.

Znacznie więcej osób korzystało z informacji udostępnianych w Internecie. Dokładna ich liczba nie jest możliwa do określenia. W serwisie internetowym www.archiwa.gov.pl zanotowano w 2005 r. ok. 400 000 wizyt. Mniej osób korzystało z udostępnionych baz danych – ok. 76 000 wizyt. W bazie danych o dokumentacji pracowniczej odnotowano w sumie 24 400 wizyt.

4. Reprografia

Podobnie do lat ubiegłych, w 2005 r. wszystkie archiwa kontynuowały działalność w zakresie reprografii zasobu. Ogółem w końcu 2005 r. archiwa posiadały ponad 16 455 513 metrów mikrofilmów użytkowych oraz 13 912 489 klatek mikrofilmów dokumentów spoza państwowego zasobu archiwalnego. Mikrofilmów negatywowych wykonano w sumie 2 416 872 klatki, z czego zabezpieczające stanowiły 2 346 916 klatek.

Na zamówienia użytkowników archiwa wykonywały w 2005 r. najczęściej odbitki kserograficzne (w sumie 833 398 kopii).

Najwięcej kserokopii wykonano, podobnie jak w latach ubiegłych, w AAN (131 226 – spadek o ponad 8% w stosunku do roku poprzedniego), AP w Toruniu (76 491), AP w Poznaniu (74 919 - spadek o 26%), Łodzi (51 305 – prawie dwukrotny spadek). Dużo kopii wykonano także w AP m. st. Warszawy (45 419 - spadek o ponad 50%) i we Wrocławiu (36 566 – spadek o 56%).

Największą liczbę fotokopii wykonano w AP w Poznaniu (3652), ADM (3635) i Katowicach (2858). Ogólna liczba kopii tego typu wzrosła o ok. 22% i wynosiła 12 569.

W roku sprawozdawczym liczba wykonanych kopii cyfrowych wzrosła o 48% w porównaniu z 2004 r. i wyniosła 302 182. Najwięcej, bo 185 685 skanów, wykonano w ADM (wzrost o ponad 75%), AGAD – 29 541 (wzrost o 70%) i w AP Katowicach – 21 886 (wzrost o 90%). Wielkość zdigitalizowanego zasobu można określić szacunkowo na 162 000 dokumentów. Najwięcej dokumentów zeskanowano w: AP Katowice – prawie 45 000, AP Lublin – 40 000 i AP Bydgoszcz – ponad 18 000. Największą liczbę posiadanych plików deklarują: ADM – 200 000, AGAD – 70 000, AP Katowice – 45 000.

Wszystkie archiwa państwowe, poza AP Koszalin, dysponują własnymi urządzeniami do wykonywania skanów lub fotografii cyfrowych. Skany przechowywane są głównie na CD ROM, ale umacnia się tendencja używania w tym celu płyt DVD (15 archiwów w stosunku do 4 w roku poprzednim). Również 15 archiwów przechowuje cyfrowe kopie skanów na dyskach twardej (wzrost o 50% w porównaniu do roku 2004). W roku sprawozdawczym po raz pierwszy zarysowała się tendencja zapisywania cyfrowej wersji skanów na dyskach serwerów. Tę metodę archiwizacji zastosowano w 4 archiwach (Elbląg, Lublin, Radom, Wrocław).

Tylko AP Płock i Katowice stosują przy digitalizacji format BMP. Wszystkie pozostałe archiwa stosują formaty TIFF, JPG lub obydwa. Najczęściej używanym programem do tworzenia cyfrowych kopii dokumentów jest Adobe Photoshop. Najczęściej digitalizowane są dokumenty zamawiane przez użytkowników, na kolejnym miejscu mieszczą się dokumenty cenne i zagrożone degradacją.

5. Stan komputeryzacji

Liczba komputerów i rok ich zakupienia

Zakupy sprzętu są związane ze zmieniającym się stylem działania urzędów; pewien wpływ mają także szczegółowe uregulowania prawne i organizacyjne, np. ustawa o dostępie do informacji publicznej, nowa ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, systemy finansowe, np. PŁATNIK, VideoTel, PFRON. Zwiększają się ponadto wymagania klientów, którzy w coraz większym stopniu korzystają w codziennej pracy z Internetu i programów komputerowych. W związku z tym archiwa państwowe wprowadzają rozwiązania technologiczne, które zarówno usprawniają pracę, jak i ułatwiają użytkownikom uzyskanie potrzebnej im informacji, a czasem także dostęp do dokumentów.

Od kilku lat wszystkie archiwa posiadają sprzęt komputerowy – w liczbie od kilku do kilkudziesięciu komputerów. Coraz częściej sygnalizowana jest konieczność jego rozbudowy oraz wymiany (419 użytkowanych w 2005 r. komputerów zostało wyprodukowanych w latach 1998-2001 r., a 141 komputerów stanowi muzealne eksponaty z lat wcześniejszych).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2005 r. w państwowym systemie archiwalnym znajdowało się w sumie 1281 komputerów (wraz z serwerami i laptopami), co stanowi wzrost w porównaniu z 2004 r. o 216 urządzeń. Najwięcej komputerów posiadały w końcu roku sprawozdawczego: AP Kraków – 87, AP m. st. Warszawy – 86, AP Katowice -83, AAN – 74, AP Szczecin -54, AP Lublin – 52, AP Poznań - 51, AP Bydgoszcz i Gdańsk – po 46. Jakość posiadanego przez archiwa sprzętu jest zróżnicowana.

Wszystkie stacje robocze są wyposażone w licencjonowane systemy Windows oraz pakiet MS Office Pro. Pakiet OpenOffice stosowany jest rzadko, głównie do tworzenia dokumentów PDF. W 2005 r. zakupiono oprogramowanie serwerowe MS Windows 2003 Serwer. Dokupiono też 200 licencji MS Office 2003 pod kątem wymagań nowej aplikacji IZA 5.0.

Programy najczęściej używane w archiwach to edytor MS Word oraz system baz danych MS Access.

Mimo stosunkowo dobrego wyposażenia stanowisk pracy, nadal w większości archiwów nie ma komputerów do dyspozycji użytkowników w pracowniach naukowych. Znacząca ilość informacji zgromadzonej w postaci elektronicznej pozostaje więc głównie w dyspozycji pracowników archiwów.

Rodzaje i liczba urządzeń peryferyjnych

Największą grupę urządzeń peryferyjnych stanowią drukarki. Wśród nich dominują drukarki laserowe (ok. 480 szt.), rzadziej stosowane są drukarki atramentowe (ok. 140 szt.) i igłowe (ok. 40 szt.). Najwięcej drukarek posiadały: AP Katowice - 43, AP Kraków - 40, AP m. st. Warszawy – 39, AP Wrocław – 36 i AAN - 33. Coraz częściej wykorzystywane są drukarki sieciowe np. AGAD, AP Bydgoszcz, Elbląg i Olsztyn. W sumie w archiwach i NDAP było w 2005 r. 658 drukarek.

Kolejną grupę urządzeń peryferyjnych stanowią UPS-y – 301. Znacznie mniej jest skanerów – 121 sztuk (przyrost w stosunku do roku 2004 o 35 szt.). Do digitalizacji zasobu archiwalnego używane są 72 skanery. W archiwach centralnych: ADM, AAN, AGAD pojawiły się też skanery profesjonalne. 25 archiwów posiadało w sumie 32 aparaty cyfrowe. Warto zwrócić uwagę na ADM, który dysponuje 3 zestawami składającymi się ze skanera i dedykowanej stacji roboczej.

Archiwa posiadają również inne urządzenia. AAN posiada ploter, ADM, AP Katowice, AP Leszno, AP Poznań, AP Rzeszów i AP Suwałki posiadają rzutnik multimedialny, a AP Katowice - drukarkę termiczną. Archiwa w Katowicach i Milanówku posiadają czytniki kodów paskowych. AP Kielce, AP Leszno, AP Przemyśl, AP m. st. Warszawy oraz NDAP korzystają z urządzeń wielofunkcyjnych (drukarka, ksero, skaner), a AP Poznań posiada urządzenie wielofunkcyjne formatu A3.

Sieci komputerowe

W roku 2005 jedynie AP Siedlce nie posiadało okablowania sieci. W sieć wyposażane są już coraz częściej oddziały zamiejscowe. Niektóre archiwa wykorzystują połączenia sieci

rozległej (WAN) do wspólnej pracy centrali i oddziałów: AP Wrocław, AP m.st. Warszawy – wykorzystuje połączenia VPN (wirtualnych sieci prywatnych) oraz między różnymi lokalizacjami (AP Kraków).

Większość archiwów wykorzystuje architekturę klient-serwer w oparciu o Windows 2003 Serwer lub Windows NT Serwer, choć w dalszym ciągu część archiwów i oddziałów korzysta z architektury peer-to-peer - Windows for Workgroups. Do udostępniania zasobów sieciowych stosowany jest także Linux (SAMBA) – w AP Lublin i Opole. System Linux używany jest także jako serwer poczty lub serwer IDS monitorujący zagrożenia sieciowe. W niektórych archiwach sieć wykorzystywana jest jedynie do korzystania z Internetu - AP Kielce i Płock. W kilku archiwach (AP Szczecin, AP Wrocław, a także NDAP) po wymianie serwerów starsze serwery wykorzystywane są jako dodatkowy kontroler domeny.

Przedsięwzięcia, do których wykorzystywane są komputery

Komputery w archiwach państwowych, podobnie jak w latach ubiegłych wykorzystywane są głównie do następujących prac:

- ewidencjonowanie i opracowywanie zasobu, sporządzanie pomocy archiwalnych (głównie bazy danych SEZAM i IZA);
- prowadzenie korespondencji, przygotowywanie odpowiedzi na zapytania pisemne, katalogów wystaw oraz tekstów folderów i publikacji (służą do tego edytory tekstu);
- nadzór nad narastającym zasobem;
- rejestracja użytkowników, udostępniania materiałów archiwalnych i wykonanych kwerend;
- prace sprawozdawcze i tworzenie zestawień i wykresów (arkusz kalkulacyjny Excel);
- wyszukiwanie informacji archiwalnych oraz prawnych, uaktualnianie sterowników i programów wykorzystywanych w archiwach, korespondencja (e-mail, internet),
- tworzenie i obróbka kopii cyfrowych materiałów archiwalnych przy użyciu skanerów i aparatów cyfrowych (służą do tego programy graficzne, kupowane zazwyczaj z urządzeniami lub darmowe).

W działach księgowych wykorzystywane są programy finansowo-księgowe i płacowe. Powszechnie funkcjonuje też program PŁATNIK, a do przesyłania danych używana jest droga elektroniczna. Użytkowany jest także system NBP VideoTel.

Dane dotyczące zasobu, a także jego opracowania i udostępniania, gromadzone są głównie w bazach danych. W 2005 r. archiwa państwowe korzystały z kilkunastu zestandaryzowanych baz danych, których opracowywanie koordynuje Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Małe archiwa często nie tworzą własnych systemów baz danych i ograniczają się do wykorzystywania gotowych aplikacji.

Najczęściej używane w archiwach są następujące zestandaryzowane bazy danych:

- SEZAM - System Ewidencji Zasobu Archiwalnego - scalona baza danych (ósma wersja ogólnopolska) zawiera w sumie informacje z 92 instytucji, opis ponad 76 tys. zespołów i zbiorów - włączając szczątki zespołów - ponad 87 tys.;
- PRADZIAD - Program Rejestracji Akt Metrykalnych i Stanu Cywilnego – scalona baza danych (ósma wersja ogólnopolska) obejmuje informacje z archiwów państwowych oraz archiwów diecezjalnych w Poznaniu, w Łodzi, Włocławku, Wrocławiu i częściowo w Drohiczyńcu oraz z Urzędu Stanu Cywilnego w m. st. Warszawie; w sumie zawiera ona ponad 45,7 tys. opisów ksiąg metrykalnych;
- ELA - Ewidencje Ludności w Archiwaliach – scalone dane (szósta wersja ogólnopolska) obejmują prawie 45 tys. opisów;
- IZA – Inwentarze Zespołów Archiwalnych – od kilku lat dane inwentarzowe są także scalane w skali ogólnopolskiej i udostępniane w Internecie. W 2005 r. udostępniono inwentarze elektroniczne (prawie 17 tysięcy) z baz IZA, KITA, SCRINIUM i – po raz pierwszy – MAPY, a także dane ze scalonych baz lokalnych. W sumie udostępniono opisy prawie 1,5 mln jednostek archiwalnych, które można

przeszukiwać także przy pomocy haseł indeksowych (ponad 1,7 mln). W bieżącym roku po raz pierwszy zebrano z archiwów i opublikowano również wstępy do prawie 2700 inwentarzy. Dostępne są one w postaci pliku .pdf. W 2005 r. dokonano także usunięcia – ze względu na możliwą niezgodność z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych - 44 inwentarzy udostępnionych w Internecie w 2004 r. W związku z opracowaniem bazy IZA 5.0, zawierającej możliwość inwentaryzowania dokumentacji aktowej, technicznej i kartograficznej, bazy KITA i MAPY są stopniowo wycofywane z użytku.

- NADZÓR – baza służąca do rejestracji nadzorowanych archiwów zakładowych, ich zasobu oraz przeprowadzanych kontroli (dane z tej bazy są scalane co kwartał w wersji ogólnopolskiej do użytku w NDAP)

- SUMA 2.5 - System Udostępniania Materiałów Archiwalnych;

- RAP - Rejestr Archiwalnych Poszukiwań; przygotowano kolejne wersje ogólnopolskie i rozpowszechniono w archiwach;

- scalono dane z baz inwentarzowych: IZA, KITA i SCRINIUM oraz MAPY – po raz pierwszy – i kilkudziesięciu lokalnych baz danych opracowanych w AGAD, AAN i AP Kraków, w celu udostępnienia ich w Internecie.

Inne zestandaryzowane bazy danych stosowane w wielu archiwach to:

- MIKROFILM 1.0 – baza rejestrująca mikrofilmy zasobu własnego.

- TOPOGRAF 1.0 - baza rejestrująca rozmieszczenie akt w magazynach;

- PUZZLE – baza do rejestracji wypożyczeń akt poza archiwum;

- FILMIK – baza rejestrująca mikrofilmy poloników z archiwów zagranicznych przechowywanych w polskich archiwach państwowych (scalono dane dotyczące 18 archiwów);

- AFISZ – baza służąca do rejestracji plakatów, afiszy i druków ulotnych dotyczących dziejów Holocaustu.

W związku z narastającym zbiorem elektronicznych kopii dokumentów archiwalnych tworzonych w archiwach państwowych, w roku 2005 opracowano bazę danych SKAN – rejestr kopii cyfrowych.

W drodze umowy o współpracy opracowane w NDAP bazy danych udostępniane są do użytku także instytucjom niepodlegającym Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych, a gromadzone w nich dane stanowią podstawy spójnego systemu informacji o narodowym zasobie archiwalnym. Bazy danych udostępniono już kilkudziesięciu instytucjom, a w 2005 r. otrzymano, scalono i udostępniono łącznie dane z: Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie i Oddziału Archiwum PAN w Poznaniu, Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, Stowarzyszenia Archiwum „Solidarności”, archiwum Zarządu Oddziału Związku Sybiraków w Łodzi oraz Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku i Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku, a także dane z Archiwum Archidiecezjalnego w Łodzi.

Bazy te przekazywane są także do celów edukacyjnych uczelniom kształcącym archiwistów, m.in. Uniwersytetowi Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetowi Śląskiemu w Katowicach oraz Akademii Podlaskiej.

Archiwa tworzą także od kilkunastu lat własne lokalne bazy danych. W celu ujednoczenia ich struktury Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wydał decyzję (nr 4 z dnia 1 lutego 2005 r.) w sprawie struktury i zawartości komputerowych baz danych, zgodnie z którą bazy powinny być zgłaszane do rejestru prowadzonego przez COIA. W 2005 r. żadna z baz nie została jeszcze dostosowana do wymogów standaryzacyjnych i zgłoszona do rejestru.

Stan statystyczny baz danych w archiwach państwowych, widoczny w Tabeli nr 2, zawiera informacje o bazach prowadzonych przez archiwa, nie uwzględnia jednak ilości zgromadzonych w nich danych. Ich wielkość waha się od kilkudziesięciu rekordów do stu kilkudziesięciu tysięcy rekordów. Największe na ogół są bazy o charakterze indeksowym, tworzone do potrzeb kwerendalnych i bardzo często używane przy udzielaniu odpowiedzi na zapytania klientów i użytkowników.

Tabela 2. Bazy danych w archiwach państwowych (stan na 31.12.2005 r.)

Archiwum (wraz z oddziałami zamiejscowymi)	Liczba baz danych utworzonych w archiwum	Liczba baz danych – inwentarzy (w tym IZA)	Liczba zestandaryzowanych baz danych (bez IZY)	Liczba baz danych w sumie
AGAD	39	176	3	218
AAN	8	173	7	188
ADM	7	29	3	39
APDOiP w Milanówku	1	27	2	30
AP w Białymstoku	7	900	10	917
AP w Bydgoszczy	60	417	9	486
AP w Częstochowie	9	210	8	227
AP w Elblągu z siedzibą w Malborku	3	105	8	116
AP w Gdańsku	28	1704	6	1738
AP w Kaliszu	11	960	7	978
AP w Katowicach	65	475	11	551
AP w Kielcach	34	1357	11	1402
AP w Koszalinie	14	481	10	505
AP w Krakowie	104	1408	11	1523
AP w Lesznie	3	27	7	37
AP w Lublinie	36	1174	11	1221
AP w Łodzi	21	472	10	503
AP w Olsztynie	6	1453	9	1468
AP w Opolu	2	1000	8	1010
AP w Piotrkowie Trybunalskim	13	202	8	223
AP w Płocku	5	143	10	158
AP w Poznaniu	8	4162	11	4181
AP w Przemyślu	17	1344	11	1372
AP w Radomiu	22	906	9	937
AP w Rzeszowie	25	2005	9	2039
AP w Siedlcach	1	328	8	337
AP w Suwałkach	7	185	9	201
AP w Szczecinie	7	1692	8	1707
AP w Toruniu	8	233	9	250
AP m. st. Warszawy	20	2576	6	2602
AP we Wrocławiu	3	1100	7	1110
AP w Zamościu	6	565	7	578
AP w Zielonej Górze	3	555	8	566
Ogółem	603	28544	271	29389

W porównaniu do 2004 r. znacząco (ponad 10%) wzrosła ogólna liczba lokalnych baz danych. Podobnie jak w latach ubiegłych, mniejsze archiwa rzadziej tworzą własne bazy i na ogół wykorzystują zestandaryzowane systemy baz danych. Najwięcej nowych baz utworzone w AP w Krakowie, Lublinie, Poznaniu i we Wrocławiu.

Podobnie jak w roku ubiegłym, ponad połowę ogólnej liczby baz tworzonych lokalnie w archiwach stanowiły indeksy do pojedynczych zespołów. Stąd też najczęściej tworzone są indeksy osobowe, rzadziej rzeczowe, geograficzne lub mieszane. Z uwagi na stale utrzymujące się tendencje (m.in. duże zainteresowanie użytkowników archiwaliów kwerendami genealogicznymi i własnościowymi), indeksy osobowe służą jako pomoce głównie do akt stanu cywilnego, więziennych, sądowych, repatriacyjnych i notarialnych. Nadal wykorzystywane są też lokalne bazy danych do ewidencji niektórych rodzajów dokumentacji nieaktowej oraz archiwalnego księgozbioru. Wobec stale wzrastającej liczby kwerend socjalnych (związanych z obliczaniem wysokości tzw. kapitału początkowego na potrzeby obliczania świadczeń rentowo-emerytalnych z ZUS) w wielu archiwach nadal są opracowywane lub aktualizowane bazy danych dotyczące zlikwidowanych zakładów pracy. Celowi temu nadal służy udostępniona w Internecie baza danych Dokumentacja Osobowa i Płacowa informująca o przechowawcach dokumentacji osobowej i płacowej zlikwidowanych pracodawców.

W 2005 r. sporządzono też ponad 6400 inwentarzy elektronicznych (wzrost o 29%). Na koniec roku sprawozdawczego inwentarze elektroniczne posiadało 37% zespołów archiwalnych przechowywanych w archiwach, aczkolwiek nie wszystkie z nich były już zatwierdzone przez komisje metodyczne. Elektroniczne wersje inwentarzy tworzone są najczęściej w programach zarządzania bazami danych, znacznie rzadziej w arkuszach kalkulacyjnych lub edytorach tekstu. Coraz częściej inwentarze takie powstają od razu przy opracowaniu zespołu. Postać elektroniczną przyjmują także dawne inwentarze – zwłaszcza kartkowe, a czasem także książkowe. Najwięcej inwentarzy w postaci elektronicznej było w: AP Poznań – 4162 inwentarzy (65% zespołów – przyrost liczby inwentarzy o ok. 30%), AP w Rzeszowie – 2005 inwentarzy (78% zespołów – ponad dwukrotny przyrost liczby inwentarzy), AP m. st. Warszawy – 2576 inwentarze (38% zespołów – przyrost liczby inwentarzy o ok. 30%), AP w Gdańsku – 1704 inwentarzy (50% zespołów). AP w Szczecinie – 1692 inwentarze (59% zespołów), AP Olsztynie – 1453 inwentarze (50% zespołów). Znaczący odsetek inwentarzy elektronicznych posiadały również: AP w Przemyślu – 72%, AP w Radomiu – 70% i ADM – 58%. APDOiP w Milanówku posiadało elektroniczne pomoce archiwalne do 58% zbiorów.

Zdecydowana większość baz danych tworzona jest w programie Access (wersja 97, 2000, XP), którego licencjonowane wersje kupowane są na każde stanowisko komputerowe.

Dostęp archiwów do Internetu

W 2005 r. wszystkie archiwa miały dostęp do Internetu i używały poczty elektronicznej. Większość korzysta ze stałego łącza w ramach usługi Neostrada oraz DSL. Kilka archiwów w dalszym ciągu korzystało z SDI, nieliczne z ISDN. Oddziały zamiejscowe, częściej korzystają z łączy komutowanych, choć coraz więcej posiada Neostradę. Poczta elektroniczna istniała we wszystkich archiwach państwowych. Na koniec tego roku własną stroną w Internecie, niezależnie od prowadzonego BIP, posiadały wszystkie archiwa państwowe.

W 2005 zarejestrowano kolejne domeny rządowe dla 3 archiwów: AP Kalisz, Koszalin i Łódź. Obecnie już 20 archiwów posiada internetową domenę ap.gov.pl. AAN ma domenę aan.gov.pl.

Systematycznie tworzone są zręby wspólnej, ogólnopolskiej sieci przepływu informacji między archiwami z wykorzystaniem Internetu. Serwis archiwalny prowadzony przez NDAP stanowi miniportal zawierający: aktualności, kronikę wydarzeń, aktualizowaną stronę z informacjami adresowymi archiwów, bazy danych SEZAM, inwentarze, PRADZIAD i RMP. W serwisie AP Lublin udostępniono ogólnopolską bazę danych ELA Serwis www.archiwa.gov.pl umożliwia również przechodzenie na strony konkretnych archiwów w Polsce i w innych krajach.

Serwis ten jest coraz częściej odwiedzany. Podobnie jak w 2004 r. AP Wrocław prowadzi portal www.archiwa.net, a AP Lublin forum dyskusyjne IFAR www.ifar.lublin.ap.gov.pl.

6. Formy i wyniki współpracy z innymi placówkami informacyjnymi – naukowymi, kulturalnymi i oświatowymi, w tym ze szkołami i uczelniami

W 2005 r. archiwa kontynuowały w różnych formach współpracę z placówkami informacyjnymi, jak też z instytucjami naukowymi, kulturalnymi oraz oświatowymi. Nadal dominowały wśród nich organizacje lokalne, takie jak muzea, biblioteki, towarzystwa naukowe i regionalne, w tym oddziały terenowe Polskiego Towarzystwa Historycznego. Od kilku lat obserwuje się też coraz większe zainteresowanie wspólnymi z archiwami inicjatywami ze strony władz samorządowych, urzędów miejskich, a także instytucji kościelnych. Częstymi partnerami archiwów państwowych, podobnie jak w poprzednich latach, były także organizacje kombatanckie. Stałą tradycję rozwijania tego typu inicjatyw ma przede wszystkim AAN, współpracujące ze Światowym Związkiem Żołnierzy AK, Związkiem Powstańców Warszawskich, Komitetem Upamiętniania Polaków Ratujących Żydów oraz z Komisją Historii Kobiet w Walce o Niepodległość. Ponadto w 2005 r. nawiązało ono współpracę z Klubem Kawalerów Orderu Virtuti Militari oraz Kołem Wawelberczyków. Efektem tych działań były wspólnie organizowane wystawy, jak też przejścia do archiwum materiałów źródłowych, głównie spuścizn i relacji świadków wydarzeń z okresu II wojny światowej.

Intensywnie rozwijała się współpraca niektórych archiwów z instytucjami samorządowymi. Jednym z bardziej zaangażowanych na tym polu było AP Kraków, współpracujące od kilku lat, z dobrymi wynikami, z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego, Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego i Administracji, jak też - w dziedzinie edukacji z przepisów kancelaryjno-archiwalnych i systemów kancelaryjnych - z Małopolskim Ośrodkiem Szkoleniowym oraz Samorządowym Centrum Edukacji w Tarnowie. Archiwum to było też współorganizatorem i aktywnym uczestnikiem "Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego" w Spytkowicach. Intensywną współpracę ze środowiskiem lokalnym kontynuowało AP m.st. Warszawy, które popularyzowało wiedzę o archiwach m.in. w ramach 9 Pikniku Naukowego Radia BIS. Podobne formy współpracy podejmowane były też w mniejszych ośrodkach, np. AP Siedlce, przy którym działa Fundacja Rozwoju Badań Regionalnych "Sigillum", prowadziło skuteczną akcję popularyzacji prac archiwum w lokalnej społeczności i pozyskiwało dzięki temu środki na działalność wydawniczą.

Na podkreślenie zasługują też rozwijane w ostatnich latach inicjatywy współpracy wykraczającej poza granice Polski ze strony archiwów położonych w regionach przygranicznych. Szczególną aktywnością wyróżnia się od kilku lat AP w Szczecinie współpracujące z instytucjami niemieckimi, głównie z Archiwum Krajowym w Greifswaldzie. W minionym roku podejmowano także nowe wspólne inicjatywy naukowe i popularyzatorskie, głównie związane z dziejami Pomorza oraz obchodami 60-lecia polskiej państwowości w regionie zachodniopomorskim. Z kolei AP w Olsztynie nawiązało ściślejsze kontakty z Archiwum Obwodu Kaliningradzkiego. W ramach tej współpracy oraz w związku z 750-leciem Królewca odbyła się międzynarodowa konferencja zatytułowana "Dziedzictwo archiwalne byłych Prus Wschodnich", przygotowano też okolicznościowe ekspozycje materiałów archiwalnych. Współpraca z archiwami litewskimi była kontynuowana przez AP w Białymstoku oraz AP w Suwałkach.

W roku sprawozdawczym kontynuowana była dobrze rozwijająca się współpraca z wyższymi uczelniami i szkołami. Podobnie jak w latach ubiegłych organizowane były prelekcje dotyczące historii i archiwistyki, zapoznające słuchaczy z zasobem archiwalnym, a także

dotyczące wykorzystania źródeł archiwalnych do badania historii regionalnej. Obok uczniów i studentów z Polski coraz częściej pojawiają się też w archiwach uczniowie i studenci z zagranicy, np. w AP w Płocku przebywała grupa młodzieży szkolnej z Darmstadt, AP w Olsztynie gościło grupę gimnazjalistów z Offenburga, zaś w AP w Łodzi przebywali studenci i pracownicy naukowcy ze stanowego uniwersytetu w Minnesocie w USA, którzy zapoznali się ze źródłami do dziejów Holokaustu.

Formą współpracy z wyższymi uczelniami i innymi placówkami szkolnymi są też prelekcje dotyczące historii i archiwistyki przygotowywane w oparciu o materiały archiwalne. Spotkania organizowano – w niemal wszystkich archiwach – głównie dla studentów z kierunków humanistycznych (historia, filologia, informacja naukowa), zapoznawano słuchaczy z zasobem archiwalnym oraz wyjaśniano zasady przeprowadzania kwerend archiwalnych i wykorzystywania archiwaliów w pracy naukowej. Szereg prelekcji dotyczyło prowadzenia badań genealogicznych, co związane było z rosnącym zainteresowaniem użytkowników tą dziedziną wiedzy. Zajęcia dydaktyczne (zwłaszcza ćwiczenia) dla studentów historii ze specjalnością archiwalną odbywały się m.in. w AGAD, AAN oraz archiwach w Bydgoszczy, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Opolu, Piotrkowie Trybunalskim, Radomiu, Siedlcach, Toruniu i Zielonej Górze. Niektórzy pracownicy archiwów państwowych oraz 3 osoby z Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych prowadziły działalność dydaktyczną na wyższych uczelniach.

7. Wystawy materiałów archiwalnych

Stałą formą prezentacji materiałów archiwalnych, analogicznie do lat poprzednich, były wystawy dokumentów organizowane przez archiwa samodzielnie lub we współpracy z innymi placówkami. Z części archiwów materiały były wypożyczane na zewnątrz, zarówno instytucjom krajowym, jak i zagranicznym.

W sumie prezentowano dokumenty na 245 wystawach archiwalnych, co stanowi wzrost o ok. 25% w porównaniu do roku ubiegłego. Archiwa zorganizowały samodzielnie 86 wystaw oraz uczestniczyły w przygotowaniu 159 wystaw we współpracy z innymi instytucjami.

Do najbardziej aktywnych w organizowaniu wystaw należały: AP Katowice (23 wystawy), ADM i AP Kraków (po 20 wystaw), AP Wrocław (16 wystaw), AP Gdańsk i AAN (po 14 wystaw).

Stałymi partnerami archiwów w tej dziedzinie pozostają od kilku lat muzea, biblioteki, centra kultury, stowarzyszenia regionalne oraz instytucje zagraniczne. Do znacniejszych ekspozycji należała organizowana przez kilka instytucji, w tym AGAD oraz AAN wystawa poświęcona dziejom stosunków polsko-austriackich na przestrzeni wieków i prezentowana równolegle w Warszawie i w Wiedniu. Część archiwów, między innymi AP Białystok, AP Gdańsk, AP Kraków, AP Leszno, AP Piotrków Trybunalski, AP Szczecin udostępniło swoje dokumenty do wystaw organizowanych w związku z 25-leciem powstania NSZZ „Solidarność” oraz obchodami rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Nadal sporym zainteresowaniem cieszyła się wystawa przygotowana w 2004 r. przez AP we Wrocławiu wspólnie z archiwami saksońskimi, a poświęcona tematowi „Praca przymusowa na Dolnym Śląsku i w Saksonii 1939-1945”. W roku sprawozdawczym była ona eksponowana w AP w Częstochowie. Efektem międzynarodowego projektu realizowanego od 2004 r. we współpracy AP m. st. Warszawy z instytucjami z Czech, Irlandii, Szwecji i Włoch była wystawa zatytułowana „Emigracja z Europy – Opowieści z listów emigrantów”. Zaprezentowano ją najpierw w AP m. st. Warszawy, a następnie w AP w Płocku.

Wiele wystaw, podobnie jak w latach ubiegłych, towarzyszyło lokalnym uroczystościom i promowało głównie dokumenty archiwalne obrazujące dzieje poszczególnych regionów. W roku sprawozdawczym szczególną okazją do zaprezentowania materiałów dotyczących dziejów Pomorza było obchodzone 60-lecie archiwów ziem zachodnich i północnych Polski. Szereg imprez zorganizowano przy współdziałaniu AP w Szczecinie. Obchodom tym towarzyszyła m. in. wystawa *Skarby Archiwum Książąt Włogoskich* oraz ekspozycja *Śladami Książąt Pomorskich*. Część wystaw była organizowana jako efekt dobrze rozwijającej się współpracy przygranicznej, np. AP w Suwałkach wspólnie z litewskim archiwum w Mariampolu zorganizowało ekspozycję na temat: *Wspólne dziedzictwo archiwalne – Suwalszczyzna w dokumentach archiwów Litwy i Polski*.

Zainteresowaniem publiczności cieszyły się też inicjatywy pokazujące wielokulturowy charakter ośrodków regionalnych. AP w Koszalinie przygotowało wystawę materiałów poświęconych rodzinie prof. Leslie Brenta, światowej sławy immunologa oraz dziejom społeczności żydowskiej w przedwojennym Koszalinie. Społeczności żydowskiej w Częstochowie poświęcona była też wystawa przygotowana przez AP w Częstochowie, a prezentowana w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku oraz w budynku Senatu w Waszyngtonie.

Nawiązywano też kontakty z odległymi terytorialnie partnerami, np. AP w Gdańsku było współorganizatorem wystawy zatytułowanej: *Wisła w dziejach Gdańska i Powiśla oraz współczesna koncepcja rozwoju tego regionu*, która została zaprezentowana w Archiwum Miejskim w Szanghaju w Chinach. Znaczącym przedsięwzięciem międzynarodowym było też wypożyczenie przez AP Gdańsk materiałów dla Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku na wystawę: *Prague, the Crown of Bohemia 1347-1437*. Było to równocześnie pierwsze w stuletniej historii tego archiwum wypożyczenie materiałów poza kontynent europejski.

Nową formą aktywności archiwów w dziedzinie prezentacji zbiorów były wystawy internetowe, przygotowywane m. in. przez AP Białystok, AP Katowice, AP Piotrków Trybunalski.

8. Inne sposoby popularyzacji archiwum i zasobu (audycje radiowe, telewizyjne, publikacje prasowe)

Stałą formą popularyzacji zasobu archiwalnego było przyjmowanie w archiwach wycieczek. W roku sprawozdawczym archiwa przyjęły ogółem 832 wycieczki, co stanowiło wzrost o ponad 26% w porównaniu z rokiem 2004. Podobnie jak w latach ubiegłych dominowała młodzież szkolna i studenci. Największą liczbę wycieczek (122 grupy) przyjęło AP w Krakowie, które przyciąga zainteresowanie dzięki historycznemu zasobowi oraz atrakcyjności samego miasta. Do często odwiedzanych placówek należały też AP Katowice (63 wycieczki), AP Wrocław (60 wycieczek), AP Białystok (53 wycieczki).

Zasoby archiwów państwowych oraz działalność tych placówek w społecznościach lokalnych była popularyzowana w licznych audycjach radiowych i telewizyjnych oraz publikacjach w prasie regionalnej. Współpraca z mediami w przypadku AP w Szczecinie zaowocowała pozyskaniem do zasobu tegoż archiwum kopii filmów archiwalnych dotyczących Szczecina sprzed 1945 r. Znaczącym zainteresowaniem lokalnych środków masowego przekazu cieszyły się inicjatywy podejmowane przez AP w Koszalinie, a zwłaszcza zorganizowanie spotkania z udziałem prof. Leslie Brenta z Wielkiej Brytanii, urodzonego w 1925 r. w Koszalinie jako Lothar Baruch, światowej sławy immunologa oraz laureata nagrody Nobla w dziedzinie transplantologii.

Ogółem w archiwach zrealizowano 468 audycje radiowych i telewizyjnych oraz opublikowano 495 artykułów i notatek prasowych. W porównaniu z 2004 r. spadła liczba audycji zrealizowanych o archiwach i ich zasobach (o 7,5%), wzrosła natomiast liczba publikacji prasowych (o ponad 31%). Do najaktywniejszych w kontaktach z mediami należały: AP Siedlce (108 audycji radiowych i 53 publikacje w prasie), AP Katowice (88 audycji i 44 publikacje w prasie), AP Szczecin (27 audycji i 50 publikacji prasowych) oraz AP w Przemyśle (35 audycji i 33 notatki prasowe).

Archiwa brały też udział w mniej typowych inicjatywach promujących ich działalność. AP w Poznaniu uczestniczyło w realizowanym od kilku lat projekcie pod nazwą: Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa i w roku sprawozdawczym udostępniło na stronie projektu 740 dokumentów dotyczących dziejów miasta Poznania. Sposobem na szerszą promocję poznańskiego archiwum było też uczestnictwo w projekcie unijnym Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu w ramach którego prowadzone są między innymi prace nad digitalizacją zbiorów.

W 2005 r. kontynuowano współpracę z Naukową i Akademicką Siecią Komputerową w ramach rozszerzenia prezentacji internetowej: "Skarby archiwów polskich" o kolejne obiekty z archiwów państwowych i instytucji przechowujących materiały archiwalne. W roku sprawozdawczym w portalu www.polska.pl powstał też po śmierci Jana Pawła II dział dokumentów papieskich. Ogółem zeskanowano i opisano ponad 400 kolejnych dokumentów.

W roku sprawozdawczym odbyły się też obchody roku ukraińskiego w Polsce. W ich ramach zorganizowano konferencję dotyczącą współpracy z archiwami ukraińskimi. W jej trakcie zaprezentowano wspólne wydawnictwa oraz wystawę na temat: *Dzieje Ukrainy w dokumencie archiwalnych od IX do XXI w.*, przygotowaną przez stronę ukraińską i eksponowaną w AGAD oraz w AP Wrocław.

4. Działalność naukowa

Prace, koordynowane przez Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP, prowadziło pięć **międzyarchiwalnych zespołów naukowych**.

Efektom prac zespołu naukowego powołanego do opracowania wskazówek metodycznych dla dokumentacji wytworzonej przez sądy, prokuraturę i notariat było przygotowanie tekstów wskazówek metodycznych w sprawach ustalania nazw i granic chronologicznych zespołów archiwalnych sądów wytworzonych od XIX do XXI w. oraz ustalania nazw i granic chronologicznych zespołów archiwalnych prokuratur wytworzonych od XIX do XXI w. Wskazówki te zostały wprowadzone do stosowania decyzjami Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych nr 20 z dnia 27 października 2005 r. oraz nr 22 z dnia 10 listopada 2005 r. Zespół naukowy rozpoczął prace nad projektem wskazówek metodycznych dotyczących opracowania akt stanu prawnego nieruchomości (hipotecznych, gruntowych) przechowywanych w archiwach państwowych. Ponadto kontynuowano prace nad metodyką opracowania akt sądowych, zwłaszcza nad wykorzystaniem w tym celu bazy danych IZA.

Zespół naukowy do spraw kształtowania narastającego zasobu archiwalnego w zakresie dokumentacji geologicznej i technicznej przygotował projekty *Instrukcji w sprawie oceny wartości dokumentacji geologicznej* oraz załączonego do niej *Wykazu dokumentacji geologicznej*. Omawiano też obowiązujące przepisy w zakresie postępowania z dokumentacją mierniczo-geologiczną, kontynuowano prace zmierzające do opracowania wskazówek metodycznych do postępowania z dokumentacją geologiczną oraz nad przygotowaniem do druku słownika pojęć związanych z dokumentacją geologiczną i techniczną.

Prace nad definiowaniem haseł do polskiego słownika archiwalnego kontynuował zespół naukowy do spraw terminologii archiwalnej. Ogółem opracowano ponad 300 definicji.

Przygotowano wstępną wersję słownika, który po konsultacjach i recenzjach zostanie skierowany do druku.

Zakończył prace zespół naukowy do spraw rozmieszczenia zasobu w archiwach państwowych. Efekty prac zespołu zostały przedstawione Radzie Archiwalnej. Były one wynikiem ankiety rozesłanej do archiwów państwowych. Jej analiza uwidoczniła potrzebę dokonania zmian w rozmieszczeniu zasobu archiwalnego. Dotyczący niemal wszystkich archiwów państwowych problem uporządkowania rozmieszczenia zasobu archiwalnego jest konsekwencją podziału administracyjnego Polski przeprowadzonego w 1975 r. Większość archiwów zadeklarowała potrzebę dokonania przemieszczeń międzyarchiwalnych, zmierzających do scalenia zespołów archiwalnych, jak również rozmieszczenia zasobu zgodnego z właściwością terytorialną archiwów. W celu rozwiązania tego problemu przy Naczelnym Dyrektorsze Archiwów Państwowych powołany zostanie zespół zadaniowy, do którego kompetencji należeć będzie rozpatrywanie wniosków archiwów państwowych o zgodę na dokonanie przemieszczeń międzyarchiwalnych.

Istotne znaczenie dla rozwijania i udoskonalania komputeryzacji archiwów państwowych miała działalność zespołu naukowego „Informatyka i archiwa”. Kontynuowano prace związane z przygotowaniem kolejnej wersji bazy IZA, służącej do inwentaryzacji aktowych materiałów archiwalnych, dokumentacji technicznej oraz kartograficznej. Przygotowano i omówiono bazę SKAN, służącą do ewidencjonowania skanów dokumentów archiwalnych przechowywanych w archiwach państwowych. Przy tej okazji przedstawiono i poddano dyskusji normy jakościowe dla procesu skanowania.

Kontynuował prace zespół zadaniowy do przeprowadzenia szczegółowych studiów mających na celu przygotowanie komputerowego systemu zarządzania zasobami archiwów państwowych powołany na mocy porozumienia zawartego między Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Dyrektorem Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego. Zadania zespołu koncentrowały się na dwóch kluczowych obszarach: stworzenia zintegrowanego, teleinformatycznego systemu do wspomagania zarządzania zasobami tradycyjnymi oraz określenia założeń do właściwego zarządzania archiwalną dokumentacją elektroniczną (powstała i przechowywana wyłącznie w wersji elektronicznej). Zespół prowadził prace nad określeniem struktury dokumentów elektronicznych (standardu metadanych) oraz zasadami postępowania z dokumentacją elektroniczną.

W 24 archiwach państwowych odbyło się łącznie 76 zebrań naukowych, na których wygłoszono 96 referatów i komunikatów. Najbardziej aktywne w tej dziedzinie były archiwa z Wrocławia, Warszawy (Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Akt Nowych), Szczecina, Poznania i Łodzi. Omawiano zagadnienia historycznej bazy źródłowej, problemy konserwacji materiałów archiwalnych, dzieje archiwów oraz sprawy metodyki archiwalnej, w tym problemy związane z archiwizowaniem dokumentacji elektronicznej. Wygłoszono szereg referatów dotyczących historii lokalnej (regionalistyki) oraz wykorzystania źródeł archiwalnych do badań genealogicznych. Prezentowano przeglądy krajowej i zagranicznej literatury historycznej i archiwalnej oraz wyniki staży i wyjazdów zagranicznych, w tym zwłaszcza informacje o polonikach. Omawiano też zasady funkcjonowania odwiedzanych placówek archiwalnych, bazę źródłową do wybranych tematów, organizację pracy archiwalnej, zasady opracowania i udostępniania archiwaliów, sposoby sporządzania pomocy informacyjnych, w tym oceniano projekty przewodników i informatorów o zasobie archiwalnym. Uczestnicy konferencji archiwalnych, w tym XV Międzynarodowego Kongresu Archiwistów w Wiedniu, składali sprawozdania z ich obrad. Ponadto zajmowano się zagadnieniami nadzoru nad narastającym zasobem archiwalnym. Na zebraniach zorganizowanych przez AAN i AP w Toruniu

referaty wygłosili goście z Białorusi i Chile, omawiając problemy funkcjonowania tamtejszych archiwów. Referaty wygłaszane na zebraniach stanowiły niekiedy fragmenty prac doktorskich, magisterskich bądź dyplomowych oraz artykułów przygotowywanych do publikacji w czasopiśmie naukowych. Informacje o zebraniach naukowych w archiwach oraz o innych archiwalnych wydarzeniach naukowych, są gromadzone przez Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP i zamieszczane na stronie internetowej Archiwów Państwowych w dziale „Wydarzenia / Archiwalne Wydarzenia Naukowe”.

Centralna Komisja Metodyczna (CKM), organ opiniotwórczy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w sprawach opracowania, doskonalenia i wdrażania naukowych metod w działalności archiwów państwowych, odbyła w 2005 r. 9 posiedzeń. Omawiane były projekty wskazówek metodycznych w sprawach opracowania fotografii, gromadzenia i opracowania materiałów ulotnych, opracowania materiałów sfragistycznych wytworzonych do końca XVIII w. oraz wytycznych w sprawie sporządzania inwentarza książkowego. Prace nad wymienionymi projektami zostały zakończone na początku 2006 r. ich przekazaniem do akceptacji Naczelniemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych. Istotnym zadaniem CKM jest także stały przegląd przepisów archiwalnych pod kątem ich spójności z najnowszymi normami wydanymi w sprawach ewidencjonowania oraz metodyki opracowania zasobu archiwalnego.

W 24 archiwach państwowych działały **komisje metodyczne**. Prace komisji koncentrowały się na ocenie poprawności opracowania zespołów archiwalnych, zatwierdzaniu inwentarzy archiwalnych oraz wstępów do inwentarzy. Łącznie na 147 posiedzeniach komisji metodycznych omawiano zasady opracowania około 2000 zespołów i zbiorów archiwalnych. Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP ustosunkował się na piśmie do problemów zawartych w protokołach posiedzeń komisji metodycznych, które były poddane analizie pod kątem zgodności podejmowanych rozstrzygnięć z przepisami metodycznymi. Większość zatwierdzanych inwentarzy stanowiła ewidencję zespołów akt terenowych organów władz i administracji państwowej szczebla miejskiego, powiatowego i gminnego oraz władz samorządowych funkcjonujących po 1945 r. Poważną liczbę opracowanych i zatwierdzonych inwentarzy sporządzono też do zespołów akt komitetów PZPR różnego szczebla, akt sądów i notariuszy, akt zakładów przemysłowych oraz akt urzędów stanu cywilnego. Rzadziej opracowywano akta banków, instytucji kulturalnych i oświatowych czy organizacji społecznych. Umiarkowana była też liczba zespołów akt wytworzonych przed 1945 r. oraz dokumentacji nieaktowej. Łącznie komisje omówiły kilkanaście inwentarzy zespołów zawierających dokumentację techniczną, kartograficzną, fotograficzną oraz materiały ulotne. W protokołach posiedzeń przeważały zagadnienia bieżących prac porządkowo-inwentaryzacyjnych oraz metodyki opracowania poszczególnych zespołów archiwalnych. W tym kontekście komisje zwracały uwagę na zgodność opracowania akt z obowiązującymi wskazówkami metodycznymi oraz na informacyjną przejrzystość wstępu do inwentarza. Kładziono również nacisk na potrzebę wykorzystywania przy opracowaniu archiwaliów baz danych funkcjonujących w archiwach. Komisje metodyczne zajmowały się ponadto kwalifikowaniem przejmowanych zespołów archiwalnych do grup A1, A2 i A3. W związku z tym część z nich ponownie zajęła się omówieniem wskazówek metodycznych w sprawie uproszczonego opracowania zasobu w kontekście ich praktycznego zastosowania. Dzięki stosowaniu metod uproszczonych w części archiwów (np. w AP w Szczecinie) udało się znacząco zwiększyć, w stosunku do planu pracy, ilość opracowanych materiałów archiwalnych. Komisje metodyczne rozpatrywały też wnioski o zmianę nazw niektórych zespołów archiwalnych, a także wnioski w sprawie przesunięć międzyzespołowych. Podczas posiedzeń komisji metodycznych omawiano problemy związane z wartościowaniem i selekcją dokumentacji wytwarzanej współcześnie, projekty wskazówek metodycznych, projekt wytycznych w sprawie zasad rozmieszczenia zasobu w archiwach państwowych, sprawy związane z zagadnieniami praw autorskich do wstępów do inwentarzy archiwalnych

zamieszczanych w Internecie oraz sprawy związane z problemami metodycznymi przygotowania do druku przewodników oraz informatorów o zasobie archiwów.

W Zakładzie Naukowym Archiwistyki NDAP weryfikowano prawidłowość inwentarzy archiwalnych sporządzonych w archiwach państwowych, oceniano też możliwości wykorzystywania innych pomocy ewidencyjno-archiwalnych przy udostępnianiu zasobu. Analizowano nadsyłane przez archiwa wykazy zespołów przejmowanych do ich zasobu, zwłaszcza pod względem prawidłowej klasyfikacji na grupy A1, A2 i A3, co jest związane z realizacją obowiązującej od 2003 r. decyzji Naczelnego Dyrektora w sprawie zasad uproszczonego opracowania zasobu archiwalnego. Kierownik ZNA wziął udział w 4 posiedzeniach komisji metodycznych, których praca wymagała kontroli i bezpośrednich interwencji oraz w posiedzeniach, na których omawiane były zespoły archiwalne, wymagające dodatkowych konsultacji, a także omawiano recenzje przygotowywanych do druku inwentarzy i informatorów archiwalnych. Sprawy szczegółowe dotyczące metodyki opracowania zasobu były uzgadniane także podczas licznych konsultacji telefonicznych oraz e-mailowych.

W 2005 r. odbyły się 2 posiedzenia **rady naukowo-programowej** działającej przy AP w Szczecinie. Podczas obrad omówiono sprawozdanie roczne z działalności archiwum w roku 2004 oraz zaopiniowano plany pracy, a także sprawy związane z przygotowaniem do obchodów 60-lecia archiwum.

NDAP oraz archiwa państwowe były organizatorem i współorganizatorem szeregu **konferencji naukowych** (na temat konferencji międzynarodowych, patrz s. 42-43). Współpracując z partnerskimi instytucjami nauki i kultury, archiwa państwowe włączyły się do organizacji kilkunastu konferencji i sesji naukowych, w tym kilku konferencji międzynarodowych. Archiwa z Białegostoku i Suwałk, wspólnie z NDAP oraz Uniwersytetem w Białymstoku, Politechniką Białostocką, Wyższym Archidiecezjalnym Seminarium Duchownym w Białymstoku i białostockim oddziałem IPN zorganizowały konferencję pt. „Wyzwolenie czy okupacja? Stosunek społeczności zamieszkującej pogranicze polsko-litewsko-białoruskie do zmieniających się w XX wieku systemów państwowych”, która odbyła się w Białymstoku w dniach 20-21 października 2005 r. Była to już XII konferencja z cyklu „Wspólne dziedzictwo ziem północno-wschodnich dawnej Rzeczypospolitej”. Wzięli w niej udział archiwiści i historycy z Białorusi, Litwy i Polski.

Bardzo aktywne w dziedzinie działalności naukowej było Archiwum w Szczecinie, które było współorganizatorem kilku konferencji naukowych. W związku z obchodami 60-lecia działalności tego Archiwum odbyła się sesja naukowa pt. „Archiwa ziem zachodnich i północnych Polski 1945–2005. Tradycja i współczesne wyzwania” (Szczecin, 21 września 2005). Jej współorganizatorami był Naczelny Dyrektor AP i Stowarzyszenie Archiwistów Polskich. Sesji towarzyszyła ekspozycja fotografii dotyczących pracy i funkcjonowaniem archiwów polskich na Ziemiach Odzyskanych. Wspólnie z arcybiskupem metropolitą szczecińsko-kamieńskim, parafią farną miasta Szczecina, Szczecińskim Wydawnictwem Archidiecezjalnym „Ottonianum” i Uniwersytetem Szczecińskim Archiwum Państwowe zorganizowało sympozjum naukowe nt. „Kościół rzymskokatolicki na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej w latach 1945–2005” (Szczecin, 6 maja 2005). Ponadto Archiwum wspólnie z IPN, Uniwersytetem Szczecińskim i Szczecińskim Towarzystwem Naukowym zorganizowało sesje naukowe „Narodziny III RP”, „Stan wojenny w skali kraju i Pomorza Zachodniego” oraz „Pomorze militarne XII – XXI wiek”. Oddział archiwum w Gorzowie Wielkopolskim, wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości w Gorzowie zorganizowali konferencję naukową pt. „Gorzów Wielkopolski w 60-leciu 1945–2005” (Gorzów Wielkopolski, 3 czerwca 2005).

Archiwum Państwowe w Toruniu, wspólnie z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika, Stowarzyszeniem Archiwistów Polskich i Towarzystwem Naukowym w Toruniu, było

współorganizatorem Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Belliculum Diplomaticum II Thoruniense. Kancelarie władców na ziemiach polskich w średniowieczu i czasach nowożytnych na tle porównawczym” (Toruń, 8–9 grudnia 2005). Konferencji towarzyszyła okolicznościowa wystawa dokumentów królewskich z zasobu Archiwum.

AGAD we współpracy z Polskim Towarzystwem Historycznym zorganizowało sesję na temat „Polska i Litwa pod rządami Aleksandra Jagiellończyka”, poświęconą 500 rocznicy uchwalenia konstytucji „Nihil Novi” (Warszawa, 30 września 2005). Konferencji towarzyszyła wystawa archiwalna.

Archiwum w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim zorganizowało sympozjum na temat „Komunizm i postkomunizm”. W obradach wzięli udział przedstawiciele Institute of World Politics w Waszyngtonie (Radzyń Podlaski, 18 czerwca 2005).

W organizację Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. „Początek drogi. Rok 1905 w Królestwie Polskim jako zaranie niepodległości i rewolucji społecznej” (Warszawa – Radom, 3-7 listopada 2005 r.) włączyło się Archiwum w Radomiu (wspólnie z Muzeum Niepodległości, Ludowym Towarzystwem Naukowo-Kulturalnym, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Fundacją „Polonia Restituta” i Wyższą Szkołą Humanistyczną im. Aleksandra Gieysztorą w Pułtusku).

Pracownicy NDAP i archiwów państwowych w 2005 r. ogłosili drukiem łącznie 346 **publikacji**, w tym 27 książek autorskich (tym 1 w języku angielskim, 1 w języku niemieckim i 1 w języku czeskim), 22 książki wydane pod redakcją naukową, 3 wydawnictwa źródłowe, 13 katalogów wystaw oraz 281 artykułów, recenzji, sprawozdań, not i komunikatów - w tym 18 artykułów w językach obcych: angielskim (7), czeskim (2), hiszpańskim (2), niemieckim (7). Wśród książek na uwagę zasługują publikacje autorstwa: Marka Kietlińskiego, *Ćwierć wieku podlaskiej „Solidarności”. NSZZ „Solidarność” Region Białystok 1980-2005* (Białystok 2005), Krystyny Jelonek-Litewki, *Inwentarz Towarzystwa Strzeleckiego w Krakowie 1591-1939 (2004)* (Kraków 2005), Barbary Berskiej, *Kłopotliwy sojusznik. Oddziaływanie dyplomacji brytyjskiej na stosunki polsko-sowieckie w latach 1939-1943* (Kraków 2005).

Wielkim sukcesem było ogłoszenie drukiem raportu Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej do Spraw Dokumentacji Działalności Polskiego Wywiadu w II Wojnie Światowej i Jego Współdziałania z Wywiadem Brytyjskim, która w 2000 r. została powołana przez premierów rządów Polski i Wielkiej Brytanii. W dwutomowej publikacji pt. *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, (t. I – *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, t. II – *Wybór dokumentów*) ukazano w nowym, pełnym świetle, wojenny wysiłek Polaków, w szczególności zaś informacje o działalności polskiego wywiadu wojskowego, jego współpracy z wywiadem brytyjskim oraz wkładzie wywiadu polskiego w zwycięstwo wojenne aliantów. Publikacja została ogłoszona drukiem w językach polskim i angielskim, a jej promocja odbyła się w Londynie (4 VII 2005) i Warszawie (1 IX 2005) przy udziale premierów oraz ministrów spraw zagranicznych Polski i Wielkiej Brytanii. Dzięki temu wyniki prac Komisji zostały przybliżone międzynarodowej opinii publicznej.

W AAN oraz archiwach państwowych w Krakowie (oddział w Bochni), we Wrocławiu (oddział w Kamieńcu Ząbkowickim), Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Piotrkowie Trybunalskim, Przemyślu, Siedlcach i Zamościu prowadzono prace redakcyjne nad wydaniem informatorów o zasobie. Przygotowywane były także przewodniki po zasobach archiwów w Białymstoku i jego oddziału w Łomży, Gdańsku, Olsztynie i Toruniu. Dr Henryk Bartoszewicz przygotowywał do druku przewodnik po zbiorach kartograficznych AGAD, zaś Sławomir Filipowicz - przewodnik po zasobie archiwalnym Suwalszczyzny. Znajdą się w nim informacje o rozproszonych archiwaliach w zbiorach polskich i obcych, które są związane z tym regionem.

Ważnym przejawem działalności naukowej NDAP i archiwów państwowych jest publikowanie własnych czasopism archiwalnych i archiwalno-historycznych. Najważniejszym czasopismem archiwalnym jest „Archeion” (ukazuje się od 1926 r.), wydawany przez NDAP. Od kilku lat publikowane są tomy tematyczne, omawiające najważniejsze problemy archiwistyki. W 2005 r. ukazał się tom 107 „Archeionu”, który poświęcony był informatyzacji. Kolejne tomy własnych czasopism wydały archiwa w: Gorzowie Wielkopolskim („Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny”), Krakowie („Krakowski Rocznik Archiwalny”), Rzeszowie („Prace Historyczno-Archiwalne”), Szczecinie („Kronika Szczecina”), Warszawie („Kronika Warszawy”) i Zamościu („Archiwariusz Zamojski”). Ponadto archiwa były współwydawcą lub pracownicy archiwów byli redaktorami następujących czasopism regionalnych, których kolejne tomy ukazały się w roku 2005: „Wschodni Rocznik Humanistyczny”, „Rocznik Jeleniogórski” i „Rocznik Łódzki”.

Pracownicy NDAP i archiwów najwięcej publikacji ogłosili na łamach „Archeionu”, „Archiwisty Polskiego”, czasopism wydawanych przez archiwa państwowe, a także ogólnopolskich i regionalnych czasopism historycznych. Publikowali również w czasopismach zagranicznych: czeskich, niemieckich, hiszpańskich i ukraińskich.

Publikacje archiwalne są umieszczane także na stronach internetowych. Archiwum w Zamościu na swej stronie zamieściło elektroniczną wersję informatora o zasobie. Artykuły opracowane przez archiwistów zamieszczane są w portalach internetowych „Skarby archiwów polskich w Internecie” oraz „Miasta w dokumencie archiwalnym”, prowadzonych wspólnie przez NDAP i NASK (Naukową i Akademicką Sieć Komputerową).

W AGAD kontynuowano prace nad zastosowaniem międzynarodowego standardu EAD (Encoded Archival Description) do prezentacji istniejących pomocy archiwalnych w Internecie.

Elżbieta Surma-Jończyk, dyrektor Archiwum w Częstochowie jest członkiem Rady Kultury przy Prezydencie miasta Częstochowy. Dr hab. Michał Proksa z AP w Przemyślu jest przewodniczącym Komisji do spraw Rewitalizacji Zespołu Staromiejskiego Miasta Przemyśla, a Ivo Łaborewicz z AP we Wrocławiu jest członkiem Komisji Historycznej Euroregionu Nysa.

Archiwum w Krakowie współpracowało z archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Archiwum w Koszalinie nawiązało współpracę z nowo utworzonym archiwum kurii biskupiej w Koszalinie. NDAP współpracuje również z archiwami polskich instytucji za granicą.

Ważnym przejawem działalności archiwów państwowych był udział w międzynarodowych konferencjach naukowych organizowanych przez zagraniczne uniwersytety, organizacje archiwalne i instytuty badawcze.

Zgodnie z wieloletnią praktyką archiwa wykorzystywały kontakty ze szkołami i uczelniami wyższymi do **upowszechniania wiedzy** o swoich zbiorach i historii regionu. Pracownicy archiwów państwowych byli zapraszani do wygłaszania komunikatów naukowych o bazie źródłowej w kilkudziesięciu ośrodkach uniwersyteckich i akademickich (Białystok, Bydgoszcz, Częstochowa, Gdańsk, Gliwice, Katowice, Kielce, Koszalin, Kraków, Lublin, Łowicz, Łódź, Olsztyn, Opole, Piotrków Trybunalski, Poznań, Płock, Przemyśl, Pułtusk, Radom, Rzeszów, Sandomierz, Siedlce, Słupsk, Szczecin, Toruń, Warszawa, Włocławek, Wrocław, Zamość, Zielona Góra). Archiwa przyjęły łącznie około 700 wycieczek studentów oraz uczniów szkół podstawowych i średnich (razem ponad 15 tys. osób), dla których zorganizowano pokazy dokumentów połączone z prelekcjami na temat działalności archiwum oraz historii lokalnej. Dla młodzieży szkolnej organizowane były lekcje „żywej historii”, połączone z prezentacją źródeł archiwalnych. Lekcje takie odbyły się w większości archiwów państwowych. Archiwa w Częstochowie i Kielcach zorganizowały kolejne edycje konkursów historycznych dla uczniów

szkół podstawowych i gimnazjów. Ich tematyka była związana z upowszechnianiem wiedzy o „małej ojczyźnie” oraz „historii rodzinnej”, której celem jest propagowanie wśród młodzieży wiedzy z zakresu genealogii. Archiwa w Koszalinie, Płocku, Przemyślu i Zamościu kontynuowały współpracę z ośrodkami doskonalenia nauczycieli, w ramach której archiwiści prowadzili wykłady z zakresu historii regionalnej, wiedzy o archiwach oraz roli źródeł archiwalnych w nauczaniu historii.

Trwałą formą **współpracy archiwów z wyższymi uczelniami** jest prowadzenie zajęć specjalistycznych dla studentów historii i archiwistyki. Pracownicy NDAP oraz większości archiwów państwowych prowadzili wykłady, ćwiczenia i seminaria z zakresu archiwistyki, historii, nauk pomocniczych historii, edytorstwa źródeł, informacji naukowej, komputeryzacji archiwów oraz zagadnień dotyczących dokumentu elektronicznego w następujących uczelniach wyższych: UMK w Toruniu, Uniwersytecie Jagiellońskim, UMCS w Lublinie, Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Gdańskim, UAM w Poznaniu, Uniwersytecie Śląskim, Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Uniwersytecie Szczecińskim, Uniwersytecie Rzeszowskim, Uniwersytecie Zielonogórskim, Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Akademii Podlaskiej w Siedlcach, Akademii Bydgoskiej, Akademii Świętokrzyskiej – filii w Piotrkowie Trybunalskim, Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku, Politechnice Rzeszowskiej, Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtuskach, Wyższej Szkole Pedagogicznej ZNP w Warszawie, Wyższej Szkole Humanistycznej w Szczecinie, Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku, Wyższej Szkole Administracji i Zarządzania w Przemyślu, kolegium Licencjackim UMCS z siedzibą w Radomiu oraz w PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim, Nowym Sączu, Przemyślu i Sanoku.

Pracownicy NDAP i 6 archiwów (ADM, AGAD, AP Białystok, Kraków, Warszawa i Wrocław, oddział w Jeleniej Górze) prowadzili także zajęcia z archiwistyki w: Policealnym Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa w Warszawie, Studium Ekonomicznym w Białymstoku, Policealnym Studium Archiwistyki przy Zespole Szkół Poligraficzno-Księgarskich w Krakowie oraz w Policealnej Szkole dla Dorosłych przy Niepublicznym Ośrodku Edukacyjnym w Jeleniej Górze.

W 28 archiwach państwowych zorganizowano coroczne praktyki zawodowe pierwszego i drugiego stopnia, w których wzięło udział ponad 400 studentów historii ze specjalnością archiwalną lub biblioteczną oraz studentów zarządzania i administracji, a także studentów konserwacji zbiorów archiwalnych z 12 uniwersytetów (UMK Toruń, UAM Poznań, UMCS Lublin, KUL, UW-M Olsztyn, UKSW w Warszawie, uniwersytety Gdański, Jagielloński, Warszawski, Wrocławski, Szczeciński i Śląski) oraz 14 akademii i szkół wyższych.

Przedstawiciele NDAP oraz archiwów państwowych wchodzi w skład władz wielu instytucji naukowych i kulturalnych. Doc. dr hab. Daria Nałęcz jest członkiem Komitetu Nauk Historycznych PAN i komitetu redakcyjnego *Polskiego Słownika Biograficznego*, a także redaktorem naczelnym „Archeionu”. Prof. dr hab. Teresa Zielińska z AGAD jest członkiem rady naukowej Archiwum PAN. Prof. dr hab. Edward Kołodziej jest członkiem Komitetu Badań Polonii PAN. Sławomir Iwaniuk z AP w Białymstoku jest wiceprezesem Białoruskiego Towarzystwa Historycznego. Pracownicy archiwów sprawują także liczne funkcje we władzach oddziałów Polskiego Towarzystwa Historycznego, Stowarzyszenia Archiwistów Polskich oraz regionalnych towarzystw naukowych.

W pracach Normalizacyjnej Komisji Problemowej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego do Spraw Informacji i Dokumentacji uczestniczy dr Ewa Rosowska z NDAP, opiniując projekty norm pod kątem potrzeb archiwów państwowych. W posiedzeniach zespołu KT-242 Polskiego Komitetu Normalizacyjnego brał udział również Stanisław Flis z AP w Gdańsku. NDAP

zajmowała się upowszechnianiem międzynarodowych norm i zasad przyjętych w dziedzinie informacji i dokumentacji oraz zarządzania dokumentacją.

5. Współpraca z zagranicą

W 2005 r. archiwa państwowe prowadziły ożywioną działalność na arenie międzynarodowej. Zaowocowała ona wieloma interesującymi projektami i wydarzeniami.

I. REALIZACJA PROGRAMÓW MIĘDZYNARODOWYCH

a) Reconstitution of the Memory of Poland – Odtworzenie Pamięci Polski (program Rady Europy prowadzony od 1998 r.)

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych w wyniku umowy zawartej z Narodowym Archiwum Historycznym Białorusi w Grodnie w ramach programu Odtworzenie Pamięci Polski otrzymała opisy 44 zespołów archiwalnych zawierających polonika. Opisy te uzupełnią wkrótce bazę danych programu. Zakończenie rejestracji poloników w tym archiwum planowane jest na rok przyszły, kiedy NDAP otrzyma opis kolejnych 54 zespołów archiwalnych.

Zgodnie z ustaleniami z partnerami zagranicznymi, grupa ośmiu archiwistów prowadziła prace poszukiwawcze w archiwach czterech krajów:

- **Czechy**: w okresie od 29 sierpnia do 30 września Wioletta Lipińska (NDAP) prowadziła kwerendę archiwalną w siedmiu archiwach praskich: Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Archiwum Literatury, Archiwum Akademii Nauk, Głównym Archiwum Wojskowym, Archiwum Narodowym, Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Pradze oraz Archiwum Instytutu Masaryka.

- **Niemcy**: w dniach 5–16 września Bożena Kumor oraz Janusz Gołaszewski, pracownicy AP we Wrocławiu, przeprowadzili rejestrację poloników przechowywanych w archiwach państwowych w Düsseldorfie i w Münster. W wyniku tych poszukiwań odnaleźli liczne materiały związane z polską emigracją zarobkową do Nadrenii i Westfalii z przełomu XIX i XX w.

W dniach 17-28 października Michał Kulecki (AGAD) przebywał w Saskim Głównym Archiwum Państwowym w Dreźnie, w którym przeprowadził rejestrację zgromadzonych tam poloników. Badania objęły zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych (Originale Urkunden) oraz dokumenty tzw. Tajnego Gabinetu (Geheimes Kabinet).

- **Rosja**: w dniach 6 listopada – 3 grudnia Małgorzata Osiecka z AGAD przebywała w Sankt Petersburgu w celu przeprowadzenia rejestracji poloników zgromadzonych w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym St. Petersburga, Centralnym Państwowym Archiwum Literatury i Sztuki St. Petersburga oraz Centralnym Państwowym Archiwum Kinofotofono Dokumentów St. Petersburga.

W dniach 6 listopada – 3 grudnia Maria Sierocka-Pośpiech (AGAD) przebywała w Sankt Petersburgu w celu rozpoznania, zewidencjonowania i opracowania poloników przechowywanych w archiwum Sankt Petersburskiego Instytutu Historii Rosyjskiej Akademii Nauk oraz przeprowadzenia z dyrektorem instytutu prof. Wiktorem Pleszkowem rozmów na temat zawarcia umowy o wspólnym wydaniu katalogu poloników przechowywanych obecnie w IH RAN.

- **Ukraina**: w dniach 5-23 grudnia Elżbieta Laska z AP Przemyśl prowadziła prace związane z rejestracją poloników w Archiwum Państwowym Obwodu Tarnopolskiego w Tarnopolu, zaś Elżbieta Wierzbička z AP Lublin w dniach 5-16 grudnia prowadziła prace związane z rejestracją poloników w Archiwum Państwowym Obwodu Wołyńskiego w Łucku.

b) e-RMIONE – e-Learning Resource Management Service for InterOperability Networks in the European Cultural Heritage Domain

eRMIONE jest programem realizowanym w ramach programu eTEN Komisji Europejskiej. e-RMIONE to serwis, który ma zweryfikować rynkową wartość usług e-learningowych dostarczanych w ramach domeny dziedzictwa kulturowego. Usługi dostarczane w ramach eRMIONE będą umożliwiały nauczycielom tworzenie kursów, ilustrowanie ich dostępnymi skanami oryginalnych dokumentów, studentom - naukę w multikulturowym środowisku i korzystanie z trudno dostępnych materiałów, a dostawcom rozpowszechnianych w ramach programu treści - popularyzację zasobu i dziedzictwa kulturowego w Europie.

1 października 2005 roku. Na spotkaniu „kick of meeting” został zaprezentowany plan działań NDAP i podległych jej archiwów, biorących udział w projekcie. Opracowany został formularz do opisu metadanych dostarczanych skanów; trwają prace nad tłumaczeniem interfejsu portalu na język polski.

W ramach działań promocyjnych Anna Sydor - pracownik Wydziału Zagranicznego NDAP - prezentowała program w czasie konferencji ATVN-EU-GP w Pułtusku (1-3 grudnia; tekst opublikowany w ATVN-EU-GP. Conference Proceedings, Warsaw 2005).

c) DAIMO (Deutschsprachiges Archivgut im Internet – Multinationale Online-Präsentation)

Polska włączyła się do zainicjowanego przez Archiwum Federalne programu DAIMO, który ma na celu stworzenie specjalnego portalu internetowego poświęconego niemieckojęzycznemu zasobowi archiwalnemu. DAIMO ma być bazą danych, w której będą przechowywane wszelkie pomoce archiwalne, a później zdigitalizowane materiały archiwalne. W ramach podjętych ustaleń strona polska wytypowała zespoły archiwalne, które mogłyby być prezentowane na stronach programu.

d) „Baltic Connection”

Program został zainicjowany w 2005 r. przez Archiwa Narodowe Holandii, a udział w nim biorą archiwa krajów basenu Morza Bałtyckiego. Celem programu jest popularyzacja wiedzy nt. związków pomiędzy państwami basenu Morza Bałtyckiego. Określono ramy chronologiczne programu, obejmujące lata 1450–1800, a także zakres geograficzny i tematyczny programu. Została również omówiona struktura bazy danych i formy opisu jej poszczególnych pól. W ramach programu zostaną opracowane wirtualne i tradycyjne wystawy materiałów poświęconych tej tematyce, a także będzie opublikowany przewodnik.

II. KONFERENCJE MIĘDZYNARODOWE

1. Do najważniejszych wydarzeń w tym zakresie zaliczyć należy **XI Międzynarodową Konferencję Archiwów Państw Europy Środkowej i Wschodniej z serii „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata”** (Toruń, 20-21 maja).

Została ona zorganizowana przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych we współpracy z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu. Ubiegłoroczna konferencja, która przebiegała pod hasłem „Archiwa i nietradycyjne nośniki informacji”, poświęcona była problematyce związanej z ochroną dziedzictwa audiowizualnego — fotografii, zapisów dźwięku i obrazu. Uczestnicy konferencji wysłuchali 37 referatów, w których przedstawiono prawne i organizacyjne aspekty ochrony dziedzictwa audiowizualnego, kryteria jego wartościowania i selekcji, warunki przechowywania i konserwacji, a także problemy cyfryzacji oraz przechowywania materiałów tworzonych w postaci cyfrowej. Jednym z wątków tematycznych stała się również kwestia roli dokumentacji audiowizualnej w procesie kształcenia i doskonalenia zawodowego archiwistów.

W obradach uczestniczyli przedstawiciele archiwów oraz innych instytucji z 20 krajów świata, w tym po raz pierwszy z Azji Środkowej. Z myślą o nich przygotowano w Warszawie warsztaty poświęcone zagadnieniom zabezpieczania dokumentacji audiowizualnej i zarządzania nią oraz automatyzacji działalności informacyjnej archiwów. Przeprowadzili je pracownicy Archiwum Dokumentacji Mechanicznej i Archiwum Głównego Akt Dawnych.

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych wspólnie z Generalnym Inspektorem Ochrony Danych Osobowych zorganizował międzynarodowe seminarium naukowe na temat „**Zbiory archiwalne a ochrona prywatności**” (3-4 listopada 2005 r.). Dariusz Grot, pracownik NDAP, wygłosił referat „Korzystanie z materiałów archiwalnych, a inne prawa i wolności”.

2. Istotną płaszczyzną współpracy międzynarodowej stał się udział w spotkaniach i **konferencjach dyrektorów archiwów narodowych** (18-19 kwietnia Luksemburg, 17-18 listopada Londyn, 26-30 listopada Abu Dhabi), organizowanych pod auspicjami Unii Europejskiej i Międzynarodowej Rady Archiwów, służących wymianie informacji na temat postępu w realizacji programów międzynarodowych i narodowych, zwłaszcza w dziedzinie zarządzania dokumentacją elektroniczną, przygotowań na wypadek katastrof, zapobiegania kradzieżom w archiwach.

3. Konferencje tematyczne

Przedstawiciele archiwów brali udział w wielu konferencjach międzynarodowych, służących wymianie doświadczeń i intensyfikacji współpracy archiwalnej. Do najważniejszych wydarzeń należy zaliczyć następujące:

- dr Ewa Rosowska, naczelnik Wydziału Integracji Europejskiej wzięła udział w konferencji "Nowy rodzaj dostępu" poświęconej rozszerzeniu współpracy między archiwami, bibliotekami i muzeami (20-21 stycznia, Kopenhaga);

- w dniach 20-21 stycznia w seminarium "Archiwa i katastrofy" w Chmielnickim na Ukrainie uczestniczyła Anna Czajka, kierownik Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów;

- w dniach 10-12 marca dr Jacek Krochmal, Kierownik Zakładu Naukowego Archiwistyki wziął udział w międzynarodowym warsztacie na temat „Wielkie Księstwo Litewskie i wschodnie obszary polskiej Korony jako region komunikacji międzykulturowej” zorganizowanym w Passau przez Uniwersytet Passau;

- w dniach 6–8 kwietnia 2005 r. w Radenci na Słowenii odbyła się konferencja na temat „Technical and Field related Problems of Traditional and Electronic Archiving”, zorganizowana przez Archiwum Republiki Słowenii, Archiwum Regionalne w Mariborze oraz DLM—Forum z Brukseli. Uczestniczyli w niej przedstawiciele archiwów narodowych z Europy Zachodniej (Belgia, Dania, Niemcy, Norwegia, Szwecja, Wielka Brytania) oraz archiwów krajów Europy Środkowej i Wschodniej (Austria, Bośnia, Chorwacja, Hercegowina, Litwa, Łotwa, Polska, Serbia, Słowenia, Węgry). Ze strony polskiej udział wzięła dr Anna Krochmal z Centralnego Ośrodka Informacji Archiwalnej NDAP. Celem spotkania była wymiana informacji i doświadczeń w dziedzinie zarządzania dokumentami elektronicznymi oraz ich przejmowania do archiwów narodowych i długotrwałego przechowywania. Przedstawiciele krajów zachodnich omawiali własne doświadczenia praktyczne, stan prawny dotyczący tworzenia archiwaliów elektronicznych i zarządzania nimi oraz ich transferu do archiwów narodowych. Charakteryzowali też trudności związane z zarządzaniem i przechowywaniem e-dokumentów;

- w dniach 23–24 maja 2005 r. dr Anna Laszuk, kierownik Centralnego Ośrodka Informacji Archiwalnej NDAP, oraz dr Hubert Wajs, dyrektor Archiwum

Głównego Akt Dawnych, wzięli udział w seminarium „International Archival Gateways Meeting”, zorganizowanym w Kew (Wielka Brytania) pod patronatem Research Libraries Group. Głównym celem spotkania było omówienie i ustalenie działań, jakie należy podjąć, aby zbudować jeden portal (bramę dostępową do wielu portali) przedstawiający dane z sektora kultury oraz zapoczątkowanie stałej współpracy międzynarodowej w tym zakresie;

- Stowarzyszenie Max-Planck-Gesellschaft zorganizowało seminarium „Law And Cultural Artefacts”, poświęcone międzynarodowej ochronie prawnej dóbr kultury (Berlin, 22–24 maja). Zasadniczymi wątkami seminarium były problemy ochrony dóbr kultury w warunkach wojennych (sprawa tzw. konieczności wojskowej w świetle konwencji haskiej 1954 r. i II protokołu do niej z roku 1999), restytucja, międzynarodowe udostępnianie w celach wystawienniczych, koncepcja światowego dziedzictwa kulturalnego, ochrona prawna dóbr kultury w Polsce i w Niemczech Seminarium berlińskie należy uznać za istotne wydarzenie w stosunkach polsko-niemieckich, ponieważ stworzyło stronie polskiej możliwości przedstawienia czołowym niemieckim prawnikom polskiego punktu widzenia na sprawy restytucji dóbr kultury oraz dziedzictwa kulturalnego w Europie Środkowej. Uczynił to uczestniczący w obradach zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, Władysław Stępiak.

- w dniach 26–28 maja 2005 r. dr Anna Laszuk wzięła udział w warsztatach poświęconych EAD (Encoded Archival Description), EAC (Encoded Archival Context) i METS (Metadata Encoding and Transmission Standard), zorganizowanych w Berlinie przez Bundesarchiv;

- dr Anna Laszuk uczestniczyła w symposium nt. techniki informatycznej w dziedzinie biurowości i archiwistyki, zorganizowanym - w dniach 27 – 28 września w Mińsku - przez Białoruskie Naukowo-Badawcze Centrum Dokumentacji Elektronicznej;

- Magdalena Marosz – zastępca dyrektora Archiwum Państwowego w Krakowie wzięła udział w konferencji „Uniwersytety, archiwa, nauczanie archiwistyki” z okazji XV Międzynarodowego Dnia Archiwów oraz w XX Konferencji członków Międzynarodowego Instytutu Archiwistyki w Mariborze, które odbyły się w dniach 20 – 23 października w Trieście. Za najważniejsze wydarzenie drugiej konferencji należy uznać podjęcie decyzji o przeniesieniu siedziby Instytutu z Uniwersytetu w Mariborze (Słowenia) do Archiwum Państwowego w Trieście;

- w dniach 5 – 7 października Hubert Wajs wziął udział w IV DLM–Forum, którego obrady zorganizowano w Budapeszcie. DLM–Fora odbywają się w cyklu trzyletnim od 1996 r. Inicjatorem pierwszych konferencji była Komisja Europejska, teraz jedynie patronująca tej inicjatywie. Oprócz H. Wajsa w ubiegłorocznym DLM–Forum udział wzięła siedmioosobowa delegacja z Polski – z Instytutu Pamięci Narodowej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Archiwum m.st. Warszawy oraz NDAP. Głównym tematem spotkania było wypromowanie najlepszych rozwiązań i standardów dla wytwórców dokumentów elektronicznych.

III. STAŻE NAUKOWE

1.FRANCJA

- Staże archiwalne w Archiwach Francji

Agnieszka Wojciechowska z Archiwum Państwowego w Płocku od 6 kwietnia do 15 czerwca 2005 r. uczestniczyła w Międzynarodowym Archiwalnym Stażu Technicznym. W stażu tym wzięło udział 41 osób z 30 krajów. Wzorem lat ubiegłych cykl wykładów i konferencji został

podzielony na dwie zasadnicze części dotyczące teorii i praktyki. Pierwsza dotyczyła zagadnień ogólnych i współpracy międzynarodowej, druga - podzielona dodatkowo na grupy tematyczne - dotyczyła zbiorów archiwalnych, opracowania, udostępniania i oceny zbiorów, a także przechowywania i konserwacji. Zajęcia teoretyczne były uzupełniane wieloma wizytami w znanych archiwach francuskich (Paryż, Carcassonne, Tuluza).

Wiesław Filipczyk z Archiwum Państwowego w Krakowie na przełomie listopada i grudnia 2005 r. brał udział w stażu „Teorie i praktyki archiwistyczne”, zorganizowanym w ramach programu „COURANTS” przez Maison des Cultures du Monde, we współpracy z Archiwami Francji oraz Departamentem Spraw Zagranicznych Ministerstwa Kultury.

Organizowany od ponad dwudziestu lat program COURANTS jest uznawany za jeden z lepiej zorganizowanych cykli szkoleń na świecie. Od 1996 r. równolegle jest realizowany moduł specjalistycznych staży kulturalnych (Les Stages Culture Spécialisés), który obejmuje seminaria teoretyczne i warsztaty dla wyodrębnionych dziedzin aktywności kulturalnej, w tym i archiwistyki.

2. NIEMCY

Staż archiwalny w Wyższej Szkole Archiwalnej w Marburgu (RFN)

- W kursie archiwalnym trwającym od 5 stycznia 2004 do 29 kwietnia 2005 r. wzięła udział **Joanna Chojecka z Archiwum Państwowego w Koszalinie**.

Kurs obejmował ok. 1400 godzin lekcyjnych, realizowany był w ciągu 46 tygodni i zakończył się pracą dyplomową poświęconą problemowi oceny archiwalnej dokumentacji i kształtowania zasobu na przykładach systemów archiwalnych Niemiec i Polski. Ponadto przystąpiła do egzaminu ustnego w zakresie archiwistyki oraz historii państwa i prawa.

- **Regina Badura-Lipska i Teresa Walczak z Archiwum Państwowego m.st. Warszawy** w dniach 6–10 czerwca 2005 r. wzięły udział w warsztatach archiwalnych zorganizowanych przez oddział warszawski SAP w ramach, których odwiedziły Archiwum Miejskie i Szkołę Archiwalną w Marburgu, Archiwum Narodowe w Hadze oraz spotkały się z archiwistami prowadzącymi Archiwum Unii Europejskiej w Brukseli.

IV. WSPÓLPRACA BILATERALNA

ROSJA

W dniach 3-4 lutego w Olsztynie miało miejsce spotkanie przedstawicieli polskich archiwów państwowych z delegacją Archiwum Państwowego Obwodu Kaliningradzkiego z jego dyrektorem Ałłą N. Fiodorową na czele. W czasie spotkania strony omówiły stan realizacji *Umowy o współpracy archiwów państwowych Rzeczypospolitej Polskiej i Obwodu Kaliningradzkiego* z 20 sierpnia 1991 r. Głównym tematem rozmów był nierozwiązany problem spuścizny archiwalnej z terenu Prus Królewskich. Uczestnicy spotkania postanowili, by do rozważań nad praktycznym rozwiązaniem tego problemu włączyć przedstawicieli b. Państwowego Tajnego Archiwum Pruskich Dóbr Kultury oraz Federalną Agencję Archiwalną Rosji. Służyć temu miałyby konferencja międzynarodowa „Dziedzictwo archiwalne byłych Prus Wschodnich” poświęcona omówieniu możliwych rozwiązań problemu, m. in. koncepcji wspólnego dziedzictwa, gwarantującej wszystkim partnerom nieograniczony dostęp do zbiorów dotyczących Królewca. Archiwum Państwowe w Olsztynie przygotowało wystawę, na której zaprezentowano materiały z zasobu archiwum dotyczące przeszłości Królewca. Większość z nich (w kopiach kolorowych – wśród nich wiele map miasta i okolic, fresków z katedry królewieckiej oraz autograf Immanuela Kanta) pokazana została również na wystawie w Kaliningradzie zorganizowanej z okazji 750-lecia Królewca.

W związku z pracami nad przygotowaniem polskiego wniosku restytucyjnego do Rządu Federacji Rosyjskiej, z inicjatywy Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w dniach 3-6 października 2005 r. w Moskwie odbyło się spotkanie przedstawicieli obu krajów. W czasie pobytu przeprowadzono poszukiwania archiwalne (RGWA, RGADA i GARF) ważne dla sformułowania wniosków restytucyjnych

W roku 2005 r. kontynuowano prace nad publikacją *Polscy jeńcy wojenni w RSFRR, BSRR i USRR w latach 1919-1922* oraz nad IV tomem wydawnictwa źródłowego „Katyń”.

UKRAINA

W dniu 1 marca w siedzibie Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych odbyły się rozmowy przedstawicieli NDAP z Hennadijem Boriakiem Przewodniczącym Państwowego Komitetu Archiwów Ukrainy (PKAU), podczas których omówiono plan obchodów Roku Ukrainy w Polsce oraz najważniejsze obszary współpracy, takie jak: restytucja materiałów archiwalnych, wspólne publikacje i projekty, mikrofilmowanie zasobu obu krajów.

W dniu 4 kwietnia Władysław Stępiak, dr Jacek Krochmal oraz Bogusław Bobusia, dyrektor Archiwum Państwowego w Przemyślu, przebywali w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie, gdzie uczestniczyli w uroczystości otwarcia przygotowanej przez NDAP wystawy pt. „Dzieje Polski w dokumencie archiwalnym”.

W ramach obchodów Roku Ukrainy w Polsce, w dniach 12–13 września w Warszawie i Płocku odbyło się spotkanie szefów archiwów państwowych Polski i Ukrainy - Darii Nałęcz i Hennadija Boriaka oraz archiwistów z obu krajów. W trakcie tego spotkania miało miejsce otwarcie wystawy archiwalnej „Dzieje Ukrainy w dokumencie archiwalnym (IX–XXI wiek)”, promocja wydawnictw (m. in. polskiej wersji językowej przewodnika po zasobie Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie) oraz inauguracja dostępu do elektronicznych wersji publikacji pt. *Regesty dokumentów kancelarii koronnej dla ziem ukraińskich w księgach Metryki Koronnej połowa XVI – połowa XVII wieku* (kontynuacja wydawnictwa źródłowego *Metryka Ruska Wołyńska*) oraz *Inwentarza Zbioru Aleksandra Czołowskiego*, dostępnych na stronie internetowej AGAD. Wydarzeniom tym towarzyszyły obrady międzynarodowego seminarium naukowego *Polsko-ukraińskie wspólne dziedzictwo archiwalne*.

W dniach 17-30 czerwca na stażu zorganizowanym w Archiwum Akt Nowych i Archiwum Państwowym m.st. Warszawy przebywało dwoje archiwistów z Archiwum Państwowego Obwodu Lwowskiego na Ukrainie. Celem ich pobytu było poznanie metod opracowywania akt administracji polskiej z okresu międzywojennego.

W dniach 24-30 października przedstawiciele archiwów w Łucku i Równem złożyli w Polsce wizytę studyjną zorganizowaną we współpracy z Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych. Odwiedzili AAN, ADM, AGAD, AP Kraków i AP Lublin oraz przeprowadzili rozmowy z kierownictwem polskich archiwów państwowych. Uzgodniono koncepcję wydania polskiej wersji językowej przewodnika po zbiorach Państwowego Archiwum Obwodu Rówieńskiego w Równem. Natomiast Dyrektor Państwowego Archiwum Obwodu Wołyńskiego w Łucku przyjął zaproszenie strony polskiej do udziału w programie „Odtworzenie Pamięci Polski”. Ponadto na prośbę dyrektora archiwum łuckiego strona polska zgodziła się na zorganizowanie dla pracowników tego archiwum stażu w AGAD. Szczególne zainteresowanie dyrektora Archiwum w Łucku wzbudziły akta metrykalne z obszaru Wołynia. Postanowiono podjąć wymianę informacji o posiadanych aktach metrykalnych z tego terenu.

W 2005 roku kontynuowane były prace zespołu ekspertów do spraw archiwaliów historycznych Międzyrządowej Komisji Polsko-Ukraińskiej do spraw ochrony oraz zwrotu dóbr kultury utraconych i bezprawnie przemieszczonych podczas II wojny światowej.

BIAŁORUŚ

W dniach 13-15 kwietnia odbyło się kolejne posiedzenie Polsko-Białoruskiej Komisji Konsultacyjnej ds. Dziedzictwa Kulturalnego., w którym z ramienia NDAP uczestniczył. Władysław Stępnik. W czasie tego posiedzenia omówiono m. in. sprawy związane z realizacją programu *Odtworzenie Pamięci Polski* w archiwach białoruskich, polsko-białoruską współpracą archiwalną, udziałem pracowników archiwów białoruskich w 2004 r. w warsztatach konserwatorskich organizowanych przez NDAP i CLKA, pracami nad wydaniem trzypiętomowego zbioru dokumentów dotyczących polityki radzieckiej na terenie Obwodu Białostockiego (17 września 1939 – 31 czerwca 1941 r.), mikrofilmowaniem dokumentacji dotyczącej Zabudowa (AP Białystok) przechowywanej w Narodowym Archiwum Historycznym Białorusi w Mińsku, mikrofilmowaniem grodzkich ksiąg podlaskich we współpracy z Marszałkiem Województwa Podlaskiego (AP Białystok i AGAD) oraz międzynarodową konferencją archiwalną nt. pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego.

LITWA

Wykonując ustalenia podjęte w styczniu 2004 r. w czasie polsko-litewskich rozmów dwustronnych, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych w trakcie uroczystego otwarcia polsko-litewskiej wystawy archiwalnej w dniu 11 listopada w Mariampolu przekazała skopiowane na prośbę strony litewskiej mikrofilmy części tzw. Metryki Litewskiej (ok. 50.000 klatek) z zasobu Archiwum Głównego Akt Dawnych.

W ramach realizacji międzynarodowego programu „Archiwum Radziwiłłów” w dniach 10 – 15 października przebywali w Wilnie Rafał Jankowski i Jarosław Zawadzki – przedstawiciele AGAD. Celem ich wyjazdu było pogłębienie wiedzy na temat historii i zasobu Archiwum Radziwiłłów, rozproszonego obecnie w archiwach i bibliotekach kilku państw Europy Środkowej i Wschodniej.

KAZACHSTAN

W wyniku ustaleń podjętych podczas rozmów przeprowadzonych w maju 2005 r. z Przewodniczącą Komitetu ds. Zarządzania Archiwami i Dokumentacją Republiki Kazachstan, Rysty Sarijewą, polskie archiwa państwowe wyszukały w swoich zasobach informacje dotyczące Kazachstanu i jego obywateli.

KIRGIZJA

Przewodniczący Państwowej Służby Archiwalnej Republiki Kirgiskiej, Askarbek Bedelbajew, w trakcie rozmów dwustronnych przeprowadzonych w maju 2005 r. przekazał projekt zbioru przechowywanych w archiwach kirgiskich dokumentów obrazujących losy obywateli polskich w Kirgizji w czasie II wojny światowej. Strona polska wyraziła chęć wydania wspólnej publikacji tych materiałów, uzupełnionej o dokumenty ze zbiorów polskich.

WIELKA BRYTANIA

W dniach 13-14 stycznia przebywała z wizytą oficjalną w Polsce Sarah Tyacke, Dyrektor Archiwów Narodowych Wielkiej Brytanii. Odbyła szereg rozmów z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych na temat perspektyw współpracy archiwalnej polsko-brytyjskiej - czego efektem było m.in. zaproszenie przedstawicieli archiwów państwowych na siedmiodniowe szkolenie poświęcone przechowywaniu i zarządzaniu materiałami elektronicznymi. Brytyjski gość wziął także udział w promocji „Roczników Ambasady Brytyjskiej w Warszawie 1945-1970”.

W dniach 4 lipca w Londynie oraz 1 września w Warszawie odbyły się uroczyste promocje angielskiej i polskiej wersji raportu Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej do Spraw

Dokumentacji Działalności Polskiego Wywiadu w II Wojnie Światowej i Jego Współdziałania z Wywiadem Brytyjskim. W promocji zorganizowanej w Foreign and Commonwealth Office w Londynie wzięli udział ministrowie spraw zagranicznych Polski i Wielkiej Brytanii Adam Rotfeld i Jack Straw, zaś w promocji w Warszawie premier Marek Belka i wicepremier John Prescott oraz kilku ministrów rządu RP, a także licznie przybyli reprezentanci środowiska żołnierzy-kombatantów II wojny światowej.

W dniach 7-15 marca na zaproszenie Sarah Tyacke przebywali w Wielkiej Brytanii Anna Laszuk, Hubert Wajs oraz Kazimierz Schmidt, doradca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Celem wizyty naszych archiwistów było zapoznanie się z brytyjską polityką przechowywania i zarządzania zbiorami elektronicznymi,

IZRAEL

W dniach 17 – 26 lipca przebywała w Izraelu doc. dr hab. Daria Nałęcz i dr hab. Władysław Stępnik. Podczas wizyty omówiono zagadnienia dotyczące bieżącej współpracy z archiwami izraelskimi – przede wszystkim przygotowania do wydania zbioru dokumentów na temat stosunków polsko – żydowskich po II wojnie światowej (edycja tego zbioru powstaje na mocy porozumienia między ministerstwami spraw zagranicznych obu państw; w imieniu MSZ RP występuje Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych) i z Yad Vashem – dotyczące wymiany informacji o zbiorach. Rozmawiano też o perspektywie zgłoszenia wspólnych propozycji na listę światową UNESCO „Memory of the World”.

RUMUNIA

W dniach 7-10 marca na zaproszenie prof. Corneliu Mihail Lungu, Naczelnego Dyrektora Archiwów Rumuńskich przebywali z wizytą oficjalną w Bukareszcie Daria Nałęcz i Władysław Stępnik. Wizyta miała miejsce w dziesiątą rocznicę podpisania porozumienia o współpracy między polskim Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Generalną Dyrekcją Archiwów Państwowych Rumunii. Dokonano oceny realizacji podjętych ustaleń i określono najważniejsze, nowe inicjatywy. W pierwszej kolejności należy wspomnieć o planach wzajemnego opracowania wykazów materiałów archiwalnych dotyczących Polski i Polaków w zbiorach rumuńskich archiwów państwowych, a także Rumunii i Rumunów w zbiorach polskich. Rozmawiano także o potrzebie przygotowania zbiorów dokumentów na temat sytuacji Polaków w Rumunii w roku 1939 oraz polityki Rumunii i stosunków wzajemnych w roku 1956.

ŁOTWA

W dniach 27 czerwca – 14 lipca 2005 r. przebywał na Łotwie dr Tadeusz Krawczak, pracownik ZNA NDAP. Celem tego pobytu było zapoznanie się ze zbiorami środowisk polonijnych zainteresowanych współpracą z archiwami polskimi oraz przygotowanie propozycji ich zabezpieczenia. Dr Krawczak miał możliwość przejrzenia archiwów prywatnych Polaków zamieszkałych w Rydze, Mitawie (obecnie Jelgawa), Libawie (obecnie Liepāja), Dyneburgu (obecnie Daugavpils), Krasławie (obecnie Kraslava), Rzeżycy (obecnie Rezekne), Iłukszcie (obecnie Ilūkste), Ūwiēte (obecnie Svente). Wśród nich uwagę zwracają zbiory aktowe należące m.in. do Janiny Słowackiej, urodzonej w 1922 r. działaczki harcerskiej sprzed 1939 r., akta Bolesława i Weroniki Gołubiec z Rygi, Jadwigi Radzine z Mitawy (pracownika naukowego tamtejszej uczelni, geologa), Oddziału w Libawie Biblioteki Związku Polaków na Łotwie, Henryka Gałazki (Krasława), Polskiej Szkoły w Rzeżycy, Haliny i Aliny Romanowskich z Rzeżycy, Wandy Krakowskiej z Rzeżycy, Heleny Filiponek z Dyneburga, „Promienia” z Dyneburga oraz Wilheminy Kokiny z Dyneburga. W trakcie pobytu na Łotwie dr Krawczak spotkał się z młodzieżą polską w Svente i wygłosił odczyt na temat pracy historyka i możliwości badań przeszłości rodzinnej. W spotkaniu uczestniczyło około 60 uczniów, którym towarzyszyli nauczyciele.

V. UMOWY BILATERALNE I MIĘDZYNARODOWE

W 2005 roku w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych zaopiniowano 26 międzyrządowych umów i programów o współpracy kulturalnej – w szczególności w zakresie dostępu do archiwów dla celów naukowych, społecznych i prawnych, wymiany doświadczeń, publikacji i mikrofilmów, w oparciu o bezpośrednie porozumienia między centralnymi zarządami archiwów państwowych a także wymianę, na zasadzie wzajemności i zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa wewnętrznego, wydawnictw naukowych, mikrofilmów, kopii dokumentów oraz tekstów przepisów prawnych obowiązujących w dziedzinie archiwistyki, a także wymianę archiwistów i ekspertów.

W minionym roku Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych zawarła nowe umowy o współpracy bilateralnej z dwoma krajami: Republiką Kirgiską i Islamską Republiką Iranu. Obie umowy stwarzają podstawę do wymiany doświadczeń i publikacji zbiorów dokumentów, literatury archiwalnej, materiałów z konferencji i sympozjów oraz podejmowania wspólnych przedsięwzięć naukowo-badawczych i popularyzujących zasoby archiwalne obu krajów. Porozumienie to przewiduje także wymianę specjalistów.

VI. WSPÓŁPRACA Z OŚRODKAMI POLONIJNYMI I INSTYTUCJAMI GROMADZĄCYMI POLONICA

W dniu 13 maja odbyło się kolejne posiedzenie **Rady Dziedzictwa Archiwalnego**. W trakcie spotkania przedstawiono sprawozdania dotyczące dotychczasowej działalności Rady, a także omówiono przygotowanie poradnika dla instytucji polonijnych dotyczącego zasad opracowania ich zasobów.

Polscy archiwiści kontynuowali prace porządkowe w instytucjach polonijnych – przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych.

Na prośbę dyrekcji Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku, Muzeum Polskiego w Chicago oraz Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku polscy archiwiści zostali oddelegowani do uporządkowania zbiorów archiwalnych, gromadzonych przez te instytucje oraz pomogli w komputerowym opracowaniu zasobu.

Realizacja powyższych wyjazdów była możliwa dzięki stypendiom przyznawanym przez Fundację Kościuszkowską w następujących instytucjach polonijnych:

- w **Polskim Instytucie Naukowym w Nowym Jorku** prace prowadził Ireneusz Grzybowski z AP w Zielonej Górze;
- w **Instytucie Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku** prace prowadziła Anna Belka z AP m.st. Warszawy;
- w **Muzeum Polskim w Chicago** prace prowadziła Edyta Targońska z AP w Lublinie.

Kontynuowano prace konserwatorskie oraz mikrofilmowanie całości materiałów archiwalnych z kolekcji „Powstania Śląskie”. Prace te prowadzone są w Polsce w ramach umowy podpisanej 19 grudnia 2002 r. z Instytutem Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku. Instytut przekazał w dwóch partiach 345 j.a dokumentacji, która została poddana pracom konserwatorskim i mikrofilmowaniu - przy współpracy CLKA, ADM oraz, w ramach odrębnej umowy, Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

Z mikrofilmów zostały wykonane skany, a w Archiwum Państwowym w Katowicach stworzona baza danych, która będzie progresywnie uzupełniana w miarę napływu kolejnych partii akt z Instytutu. Zarówno baza, jak i skany będą przekazane do Instytutu.

VII. UZUPEŁNIANIE ZASOBU ARCHIWALNEGO

W 2005 r. państwowy zasób archiwalny wzbogacił się o następujące archiwalia:

- mikrofilmy dokumentów pochodzących z kolekcji Tadeusza Romera – darowizna Library and Archives Canada,
- dokumenty Henryka Bałturkiewicza, polskiego emigranta w Brazylii (darowizna MSZ), z lat 1910 - 1973.
- kopie poloników pochodzące z archiwów Mołdowy, przekazane Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych podczas konferencji Colloquia Jerzy Skowronek Dedicata w r. 2004. Materiały te są związane z powstaniem listopadowym (wykaz uchodźców i zbiegłych za granicę; ankiety personalne Polaków przebywających w Mołdawii w okresie II wojny światowej),
- spuścizna Józefa Mieszkowskiego – darowizna Adama Michnika. Wspomniane materiały stanowią wycinki prasowe zawierające artykuły Józefa Mieszkowskiego na temat repatriacji i pamiętniki robotników wojennych – Ireny Nieznaniec oraz Kazimierza Szymczaka,
- materiały audiowizualne – darowizna Jana M. Lorysia, dyrektora Muzeum Polskiego w Ameryce (przekazane do ADM). Należą do nich piosenki i arie w wykonaniu Jana Kiepury, wystąpienia zarejestrowane podczas wiecu protestacyjnego w Chicago przeciwko wydarzeniom grudniowym na Wybrzeżu w 1970 r., jak również niektóre wystąpienia generała Władysława Andersa i prof. M. Drozdowskiego,
- kolejna część darowizny Aleksandry Białkiewicz – obejmująca spuściznę aktowo-muzealną Aleksandry i Mieczysława Białkiewiczów. Pułkownik Mieczysław **Białkiewicz** był zasłużonym uczestnikiem walk z okresu II wojny światowej i aktywnym działaczem polonijnym w Wielkiej Brytanii (członek Kapituły Orderu Wojennego Virtuti Militarii, honorowy obywatel City of London, odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta, Oficerskim Orderem Polonia Restituta, Złotym krzyżem Zasługi). Na kolekcję składają się dokumenty i pamiątki historyczno-muzealne, często o unikatowym znaczeniu (m.in. tłoki pieczętnie Sztabu Naczelnego Wodza i Delegatury Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR, elementy umundurowania oraz broń biała). Wolą darczyńcy materiały te wzbogacą zbiory Archiwum Akt Nowych oraz Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
- spuścizna aktowa Bolesława i Weroniki Gołubców – obok materiałów rodzinnych kolekcja zawiera także fotografie poświęcone polonii łotewskiej i działaczom polonijnym na Łotwie.

VIII. WYPOŻYCZENIA POLSKICH MATERIAŁÓW ARCHIWALNYCH

W 2006 roku udzielono 14 zezwoleń na wywóz czasowy polskich archiwaliów za granicę.

- z zasobu Archiwum Państwowego w Olsztynie - poszyt z zespołu Urząd Konserwatora Zabytków Sztuki i Historii Prowincji Prus Wschodnich „Die Inventarisierung der im Kreise Heiligenbeil Rg. Königsberg vorhandenen Kunstdenkmäler” 1854-1860 w celu prezentacji na wystawie w Dreźnie organizowanej przez Deutsche Stiftung Denkmalschutz, Vereinigung der Landesdenkmalpfleger in der BRD i Dehio-Vereinigung od 7 lipca do 11 grudnia 2005 r.
- z zasobu Archiwum Państwowego w Szczecinie materiały archiwalne w celu prezentacji na wystawie „Unter fürstlichem Regiment. Barth als Residenz der

Rügenfürsten und Pommernherzöge” organizowanej przez Muzeum w Barth przez Vineta-Museum w Barth w terminie 15 czerwca – 30 września 2005 r.,

- z zasobu Żydowskiego Instytutu Historycznego - 11 dokumentów z Archiwum Ringelbluma w terminie 17 maja 2005 – 16 maja 2008 do the United States Holocaust Memorial Museum w celu prezentacji na stałej wystawie,

- z zasobu Żydowskiego Instytutu Historycznego dokument „Verzeichniss derjenigen hiesigen ausgewiesenen Glaubensgenossen welche mit Reisemitteln versehen worden sind und welche von der Armen – Kommission niemals Unterstützung erhalten haben. 5 October 1885” (z zespołu AŻIH „Jüdische Gemeinde zu Berlin“ Sygn. 101-35, k.46-47) na wystawę „Migracje 1500-2005” organizowaną w Niemieckim Muzeum Historycznym w Berlinie, w dniach 11 października 2005 do 28 lutego 2006 r.

IX. POPULARYZACJA POLSKICH ZBIORÓW ZA GRANICĄ

W dniu 15 lipca otwarto polsko–rosyjską wystawę archiwalną z okazji 750–lecia Kaliningradu. Archiwum Państwowe w Olsztynie nieodpłatnie wykonało i przekazało ponad 20 kolorowych reprodukcji archiwaliów ze swojego zasobu.

W dniu 7 września w Muzeum miasta Ljubljany otwarto wystawę „Pozdrowienia z Warszawy” W uroczystości otwarcia uczestniczyli Władysław Stępiak, Jan Kornek, dyrektor Archiwum Państwowego w Opolu, oraz Ryszard Wojtkowski, dyrektor Archiwum Państwowego m.st. Warszawy. Ekspozycja przedstawiała obraz Warszawy zarejestrowany na pocztówkach wydanych do 1939 r. Oprócz plansz i wydruków przygotowano również prezentację multimedialną. Wystawa została zorganizowana w ramach współpracy między archiwami polskimi i słoweńskimi. Wystawie towarzyszyła publikacja „Pozdrowienia z Warszawy”.

W dniu 8 listopada w Archiwum Głównym Akt Dawnych zainaugurowano wystawę „Biało-Czerwona i Czerwono-Biało-Czerwona. Z dziejów stosunków polsko-austriackich w XIV-XX w.”. Wystawa została zorganizowana przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych oraz Austriackie Archiwum Państwowe w Wiedniu.

W dniu 9 grudnia w Archiwum Miejskim w Szanghaju miało miejsce otwarcie wystawy „Wisła w dziejach miasta Gdańska i Powiśla oraz współczesna koncepcja rozwoju tego regionu”, przygotowana przez Archiwum Państwowe w Gdańsku oraz Muzeum Morskie w Gdańsku. Po zakończeniu ekspozycji eksponaty zostały przekazane przez doc. dr hab. Darię Nałęcz w charakterze daru do Archiwum Miejskiego w Szanghaju. Wcześniej wystawa ta była prezentowana w Wiedniu.

W dniu 3 listopada nastąpiła inauguracja amerykańskiej edycji wystawy „Żydzi Częstochowianie. Współistnienie – holocaust – pamięć”, przygotowanej przez Archiwum Państwowe w Częstochowie, Akademię im. J. Długosza w Częstochowie, Muzeum Częstochowskie i Żydowski Instytut Historyczny w Warszawie. Na wystawie zaprezentowano kopie dokumentów archiwalnych, zdjęcia, prasę oraz książki z życia codziennego przedwojennej społeczności żydowskiej Częstochowy.

IX USŁUGI REPROGRAFICZNE

Kontynuowano mikrofilmowanie materiałów archiwalnych dla następujących instytucji i organizacji:

- **Muzeum Holocaustu** - umowa podpisana 8 września 1997 r. W 2005 r. w ramach kolejnych zamówień zmikrofilmowano materiały archiwalne z zasobu AP w

Gdańsku, Katowicach, Poznaniu, Radomiu, Siedlcach, Szczecinie, AP m.st. Warszawy i we Wrocławiu. Ogółem wykonano w 2005 r. – 246.290 klatek mikrofilmowych.

- **Jewish Record Indexing-Poland (JRI-PI)** - porozumienie podpisane 9 lipca 1997 r. (opracowanie indeksów osobowych do ksiąg stanu cywilnego wyznania mojżeszowego, przechowywanych w polskich archiwach państwowych na podstawie kserokopii indeksów zawartych w oryginalnych księgach). W dniu 15 kwietnia 2005 r. podpisano Aneks nr 2 do Porozumienia z dnia 9 lipca 1997 r. zawartego pomiędzy Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Jewish Records Indexing-Poland dotyczący opracowania w formie bazy danych indeksów osobowych do ksiąg stanu cywilnego wyznania mojżeszowego, przechowywanych w polskich archiwach państwowych. W 2005 r. wykonano w ramach porozumienia 4.528 stron kserokopii na wartość ogółem 2.052 USD (6.337 PLN). Zamówienie realizowało 14 archiwów państwowych.

- **Internationaler Suchdienst w Bad-Arolsen (RFN)** – umowa podpisana 8 lipca 1998 r. w sprawie mikrofilmowania w polskich archiwach państwowych akt zawierających informacje o więzieniach, pracy przymusowej lub deportacji osób fizycznych w latach 1939-1945.

- **Niemiecki Instytut Historyczny** – umowa podpisana 5 listopada 2003 r. pomiędzy Dyrektorem NIH, kierownikiem projektu „Stosunki między NRD a Polską 1945/1949-1990, a Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych (wykonanie **6.000 stron kserokopii** z dokumentów znajdujących się w polskich archiwach państwowych (oprócz AGAD) - według cennika przewidzianego do badań naukowych). Ogółem, do końca 2005 r. wykonano **2.956 stron kserokopii**.

6. Działalność wydawnicza

A. Przedsięwzięcia edytorskie

W 2005 r. prowadzono prace redakcyjne nad 24 tytułami o objętości 466,48 ark. wyd., z których: 11 (167,25 ark. wyd.) wydrukowano; 1 (10,45 ark. wyd.) udostępniono online; 4 (127,53 ark. wyd.) są w druku; 1 (31,00 ark. wyd.) jest w korekcie autorskiej, przed drukiem; 6 (88,58 ark. wyd.) jest w opracowaniu redakcyjnym; 1 (56,89 ark. wyd.) po fazie prac przygotowawczych. dla porównania tabela 1 przedstawia obraz z lat 2003–2005.

Tabela 1.

lp	tytuły	2005		2004		2003	
		liczba tytułów	ark. wyd.	liczba tytułów	ark. wyd.	liczba tytułów	ark. wyd.
1	Wydrukowane + udostępniono online	11 + 1	162,48	9	98,17	11	197,53
2	w druku	4	127,53	2	50,14	6	148,94
3	(w korekcie autorskiej) przed drukiem	1	31,00				
4	Po złamaniu, w korektach			4	85,70	3	105,50
5	przed złamaniem			1	50		
6	w opracowaniu redakcji	6	88,58	4	77,70		
7	po fazie prac przygotowawczych (maszynopisanie)	1	56,89	1	97		
	razem	24	466,48	21	458,71	20	451,97

W roku 2005 kontynuowano prace redakcyjne rozpoczęte jeszcze w 2004 r. oraz podjęto prace nad nowymi tytułami (tabela 3). Wśród tytułów, nad którymi pracowano, znalazły się: prace z zakresu archiwistyki i archiwoznawstwa, czasopisma i wydawnictwa seryjne, informatory i przewodniki, inwentarze i katalogi, źródła historyczne, opracowania historyczne. W roku sprawozdawczym dominowały publikacje z kategorii pomocy archiwalnych (5) oraz informatorów i przewodników (5), przed: czasopismami i wydawnictwami seryjnymi (4), pracami z zakresu archiwistyki i archiwoznawstwa (4), źródłami historycznymi (4) oraz opracowaniami historycznymi (2). Dla porównania tabela 2 pokazuje proporcje z lat poprzednich.

Tabela 2. RODZAJE PUBLIKACJI WYDAWANYCH W LATACH 2003–2005

RODZAJE PUBLIKACJI	2005	2004	2003
prace z zakresu archiwistyki i archiwoznawstwa	4	3	5
czasopisma i wydawnictwa seryjne	4	5	3
informatory i przewodniki	5	4	5
pomoce archiwalne	5	2	1
źródła historyczne	4	6	3
opracowania historyczne	2	1	3

Dane te oddają główne cele wieloletniej polityki wydawniczej NDAP, czyli upowszechnianie pomocy archiwalnych przydatnych w bieżącej pracy zarówno archiwistów, jak i użytkowników archiwów, zainteresowanych samodzielnymi poszukiwaniami tematycznymi lub genealogicznymi; sygnalizowanie bieżących problemów zawodowych, ale też i wskazywanie różnych metod ich rozwiązywania; informowanie o najnowszych doświadczeniach w kwestiach metodyki prac archiwalnych, informatyzacji archiwów oraz edukacji zawodowej; przybliżenie problematyki współpracy z instytucjami polonijnymi i zagranicznymi; udostępnianie źródeł z myślą o mniej doświadczonych badaczach, ale też i w trosce o stan zachowania oryginałów; wreszcie promowanie działalności naukowej archiwistów.

Wartość merytoryczna tytułów przygotowywanych do wydania w 2005 r. jest wysoka. Należy zwłaszcza wyróżnić „Archeion” t. 107, poświęcony problematyce informatyzacji w archiwach i rozpoczynający dyskusję różnych środowisk na ten temat; dwa przewodniki po zasobie archiwalnym wnikliwie charakteryzujące zasób Archiwum Dokumentacji Mechanicznej oraz Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie (*Archiwum Dokumentacji Mechanicznej. Przewodnik po zasobie fotografii 1840–2004; Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie Przewodnik po zasobie archiwalnym – edycja polska*); dwa informatory o zasobie archiwalnym (*Archiwum Państwowe w Kaliszu. Informator o zasobie archiwalnym; Archiwum Państwowe w Lesznie. Informator o zasobie archiwalnym*); rezultat współpracy archiwum szczecińskiego z niemieckim archiwum w Greifswaldzie informujący o najcenniejszym zespole archiwalnym przechowywanym w obu archiwach jednocześnie (*Archiwum Książąt Wołogoskich w zasobach Archiwum Państwowego w Szczecinie i Landesarchiv Greifswald*); tom drugi, źródłowy, wydawnictwa *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, czy wydawnictwo albumowe *Polska w starej fotografii*, przygotowane we współpracy z wydawnictwem „BOSZ” i prezentujące obraz II Rzeczypospolitej na fotografiach pochodzących z polskich archiwów państwowych.

Tabela 3. WYKAZ PUBLIKACJI REALIZOWANYCH W 2005 r.

	TYTUŁ	ark. wyd.	Nakład w tym dla NDAP	wydawca	Miejsce druku	Wykonane prace
I. PRACE Z ZAKRESU ARCHIWISTYKI						
1.	VII European Conference on Archives (broszura informacyjna)	0,40	1000	NDAP	Amalcker 2	WYDRUKOWANO
2.	Archiwa Państwowe. Rola w nowoczesnej administracji, edukacji i kulturze w dobie społeczeństwa informacyjnego (folder)	2,09	500	NDAP		WYDRUKOWANO
3.	ISAD (G), oprac. H. Wajs	7,20	500	NDAP	AP Przemysł	W DRUKU
4.	Zasady postępowania z materiałami archiwalnymi. Ochrona zasobu archiwalnego, A. Michaś	5,53	1000	NDAP	AP Przemysł	W OPRAC. RED.
II. CZASOPISMA I WYDAWNICTWA SERYJNE						
5.	Archeion 107	43,20	500	NDAP	AP Przemysł	WYDRUKOWANO
6.	Archives and non-traditional carriers of information. Materiały XI Międzynarodowej Konferencji Archiwalnej Colloquia Jerzy Skowronek dedicata	15,00	300	NDAP	AP Przemysł	W OPRAC. RED
7.	Archives in the Society. Materiały X Międzynarodowej Konferencji Archiwalnej Colloquia Jerzy Skowronek dedicata	15,00	300	NDAP	AP Przemysł	WYDRUKOWANO.
8.	Informacja Bieżąca 4(34)–3(37)	10,45		NDAP		DOSTĘPNA ONLINE
III. INFORMATORY I PRZEWODNIKI						
9.	Archiwum Dokumentacji Mechanicznej (folder)	0,82	500	NDAP	AP Przemysł	WYDRUKOWANO
10.	Archiwum Dokumentacji Mechanicznej. Przewodnik po zasobie fotografii 1840–2004, oprac. J. Boniecki	24,88	500	NDAP	AP Przemysł	WYDRUKOWANO
11.	Archiwum Państwowe w Kaliszu. Informator o zasobie archiwalnym	18,00	500	NDAP	Amalcker 2	WYDRUKOWANO
12.	Archiwum Państwowe w Lesznie. Informator o zasobie archiwalnym, oprac. B. Ratajewska, M. Kapala	13,00	500	NDAP	AP Przemysł	W DRUKU
13.	Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, oprac. A. Krochmal	25,50	500	NDAP	AP Przemysł	W DRUKU
14.	Archiwum Książąt Włogoskich w zasobach Archiwum Państwowego w Szczecinie i Landesarchiv Greifswald, oprac. A. Łazarek, U. Rodig	6,66	300	NDAP	AP Przemysł	WYDRUKOWANO
15.	Biało-czerwona i czerwono-biało-czerwona. Z dziejów stosunków polsko-austriackich w XIV–XX w., oprac. J. Gaul	4,80	300	NDAP	AP Przemysł	WYDRUKOWANO
16.	Dzieje Ukrainy w dokumencie archiwalnym IX–XXI wiek	1,40		Państwowy Komitet Archiwów Ukrainy	Państwowy Komitet Archiwów Ukrainy	WYDRUKOWANO
17.	Polska w starej fotografii	34,78		BOSZ		WYDRUKOWANO
18.	Trzecia Rada Stanu Królestwa Polskiego, oprac. F. Ramotowska	10,00	300	NDAP	AP Przemysł	W OPRAC. RED
V. ŹRÓDŁA HISTORYCZNE						
19.	Na falach życia	31,00	300	NDAP	AP Przemysł	PRZED DRUKIEM (W KOREKCIE AUT.)
20.	Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej, t. 2, Wybór dokumentów, oprac. J. Ciechanowski	81,83	2200	NDAP	Amalcker 2	W DRUKU
21.	Rejestr dochodów i wydatków lubelskiej kancelarii grodzkiej 1689–1691, oprac. R. Jop	5,05		NDAP	AP Przemysł	W OPRAC. RED
22.	Źródła do dziejów stosunków polsko-izraelskich 1945–1970, red. Sz. Rudnicki	56,89	500	NDAP		SKANOWANIE / MASZYNOPISANIE
VI. OPRACOWANIA HISTORYCZNE						

23	Dni życia, dni śmierci. Ludność żydowska w Radomiu w latach 1918–1950, S. Piątkowski	20,00	300	NDAP	AP Przemysł	W OPRAC. RED
24	Służby wywiadowczo-informacyjne Austro-Węgier wobec polskiego ruchu niepodległościowego 1914–1918, J. Gaul	33,00	300	NDAP	AP Przemysł	W OPRAC. RED
RAZEM		466,48				

Wydawcą 22 tytułów spośród 24 wymienionych w Tabeli 3 jest NDAP; natomiast 2 wydawcy obcy (BOSZ, Państwowy Komitet Archiwów Ukrainy).

Wymienione tytuły drukowano w zdecydowanej większości w AP w Przemysłu (16), ale również i w firmach warszawskich: Amalker2 (3 pozycje) i masz/roband (1 pozycja).

Koszty poniesione na prace wydawnicze w 2005 r. kształtują się następująco:

Tabela 4.

		2005
1.	honoraria autorskie	30 171,49
2.	honoraria za tłumaczenia	10 695,33
3.	honoraria za recenzje	750,00
4.	projekty graficzne	14 290,00
5.	maszynopisanie / skanowanie	8624,64
6.	łamanie tekstu + wprowadzanie korekt	21 265,34
7.	redakcja, korekty	11 076,12
8.	naświetlanie klisz + matchprintów	5431,76
9.	wykonywanie linków do pdf-ów	00,00
10	koszty materiałów drukarskich do książek drukowanych w AP w Przemysłu	12 575,37
11.	druk książek w drukarni warszawskiej	11 484,35
12.	wydanie kompleksowe 1 tytułu (skład+łamanie+oprawa)	17 019,00
13.	druk zaproszeń	5047,66
14.	prace zlecone	00,00
15.	targi książki historycznej-stoisko	1260,00
16.	dofinansowanie dla AP (realizacja części B planu wydawniczego)	5000,00
17.	zakup książek w wydawnictwie UMCS	3000,00
	razem	157 691,06

B. DYSTRYBUCJA WYDAWNICTW

Tabela 7. Rozpowszechnianie książek w latach 2003-2005 (w szt.)

lata	rozpowszechnianie ogółem		rozpowszechnianie bezpłatne		rozpowszechnianie odpłatne	
	liczba	wartość	liczba	wartość	liczba	wartość
2005	6764	237 355,00	3993	128 303,90	2771	109 051,10
2004	5276	123 940,80	3529	82 538,50	1747	41 402,30

2003	18 424	267 201,60	15 848	203 178,60	2576	64 023,00
------	--------	------------	--------	------------	------	-----------

Publikacje NDAP rozpowszechniane są na dwa sposoby: w formie płatnej i bezpłatnej. W 2005 r. zrealizowano **385** zamówień odpłatnych (w 2004 r. — **332**; w 2003 r. — **340**). Sprzedano i przekazano do sprzedaży w księgarniach i hurtowniach 2771 książek o wartości 109 051,10 zł (w tym 23 481,35 zł klienci zapłacili gotówką, a resztę tej kwoty przelewem; dla porównania w 2004 r. sprzedaż gotówkowa przyniosła 8183,70 zł).

Na pozytywne wyniki sprzedaży istotny wpływ miało wydanie publikacji pt. *Raporty roczne Ambasady Brytyjskiej w Warszawie 1945–1970* oraz tomu 1. wydawnictwa *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej. Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, którego lipcowa promocja w Anglii, oraz wrześniowa w Warszawie skupiły uwagę mediów, dzięki czemu książka zyskała bardzo duże zainteresowanie, także nawet jej stosunkowo wysoka cena (80,00 zł), wynikająca z poniesionych kosztów wydawniczych, nie odstraszała nabywców. Ważnym handlowo tytułem były także kolejne tomy „Archeionu” (105, 106), które wysłano prenumeratorom zebranych w bazie danych stałych odbiorców czasopism NDAP (ok. 80 osób i instytucji), którą opracowała i zaktualizowała mgr J. Wawelska.

Najlepiej sprzedającymi się tytułami w 2005 r. były: *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej. Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej* (sprzedano 740 egz.); „Archeion” t. 105 (110 egz.); *Raporty roczne Ambasady Brytyjskiej w Warszawie 1945–1970* (67 egz.); *Polski Instytut Naukowy w Ameryce. Przewodnik po zbiorach archiwalnych* (42 egz.); *Losy Polaków w Uzbekistanie 1919–1952* (36 egz.).

W 2005 r. Wydział Wydawnictw organizował kiermasze książkowe przy okazji promocji wydawnictw oraz wystaw.

W 2005 r. wzorem lat ubiegłych Wydział Wydawnictw uczestniczył w XIV Targach Książki Historycznej (25.XI.–28.XI.2005 r.), w trakcie których sprzedano 66 książek (w 2004 — 62 książki) za kwotę 2325,50 zł (w 2004 r. — 956,10 zł.). Do najlepiej sprzedających się na Targach tytułów należały: *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej. Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej* (12 egz.) oraz nowa edycja płyty CD *Po mieczu i po kądzieli* (11 egz.). Stoisko cieszyło się sporym zainteresowaniem — odwiedziło je ok. 400 osób i tyle też rozdaliśmy naszego w pełni samodzielnie przygotowanego katalogu publikacji dostępnych w sprzedaży.

W 2005 r. zrealizowano 298 zamówień bezpłatnych (w 2004 r. — 346; w 2003 r. — 369), wydano 3993 książek (w 2004 r. — 3529; w 2003 r. — 15 848) o wartości 128 303,90 zł (w 2004 r. — 82 538,50 zł; w 2003 r. — 267 201,60 zł).

C. ARCHIWA PAŃSTWOWE

Znaczna część archiwów państwowych (15), podobnie jak w latach poprzednich, wydawała w 2005 r. własne publikacje. Wśród archiwów, które opublikowały, samodzielnie lub we współpracy z wydawnictwami zewnętrznymi, najwięcej tytułów, należy wymienić AP w Szczecinie (15) i AP m.st. Warszawy (8).

W roku sprawozdawczym opublikowano 43 tytuły o objętości około 368,26 ark wydawniczego.

Większość publikacji ukazała się dzięki dofinansowaniu ich przez NDAP bądź dotacjom uzyskanym przez archiwa państwowe z innych źródeł. Były to najczęściej władze miejskie i samorządowe, działające przy archiwach fundacje, oddziały Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, wyższe uczelnie oraz często sami autorzy publikacji.

Pod względem objętości publikacje archiwów państwowych mieszczą się w przedziale 0,5–30 arkuszy wydawniczych, natomiast ich nakłady kształtują się w granicach 190–1500 egzemplarzy. Pod tym względem nie zaszły na przestrzeni ostatnich lat żadne istotne zmiany.

rodzaj publikacji	liczba pozycji		
	2003	2004	2005
prace z zakresu archiwistyki i archiwoznawstwa	4	0	0
czasopisma archiwalne i wydawnictwa seryjne	13	14	9
informatory i przewodniki	2	0	5
inwentarze, sumariusze i katalogi	7	13	15
źródła historyczne	2	6	3
inne opracowania	17	11	11
Razem	45	44	43

Wśród publikacji wydanych w 2005 r. na szczególną uwagę zasługują następujące pozycje:

1. KRAKOWSKI ROCZNIK ARCHIWALNY T. 11, RED. NACZELNY S. RADOŃ, KRAKÓW 2005, ISSN 1233-2135
2. INWENTARZ TOWARZYSTWA STRZELECKIEGO W KRAKOWIE 1591-1939 (2004); KRYSZYNA JELONEK-LITEWKA, KRAKÓW 2005, ISBN 83-906630-3-1
3. ROCZNIK ŁÓDZKI, T. 52, RED. M. NARTONOWICZ-KOT, ŁÓDŹ 2003, ISBN 83-913417-7-1; ISSN 0080-3502
4. PRACE HISTORYCZNO-ARCHIWALNE, T. XV
5. PRACE HISTORYCZNO-ARCHIWALNE, T. XVI
6. INWENTARZ DÓBR KLUCZA SIEDLECKIEGO Z 1776 R., OPRAC. J. GARDZIŃSKA, U. GŁOWACKA-MAKSYMIAK, SIEDLCE 2005, ISBN-83-919953-1-3
7. ROK 1920. WYBÓR ŹRÓDEŁ Z ZASOBU ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W SIEDLCACH, OPRAC. WANDA WIĘCH-TCHÓRZEWSKA, SIEDLCE 2005, ISBN-83-919953-2-1;
8. BEATI PACIFICI. HOMILIE, LISTY I WSPOMNIENIA PIERWSZEGO METROPOLITY SZCZECIŃSKO-KAMIEŃSKIEGO, M. PRZYKUCKI, SZCZECIN 2005, ISBN 83-89341-19-0
9. BIBLIOGRAFIA SZCZECINA 1501–2004, OPRAC. C. Z. GAŁCZYŃSKA, SZCZECIN 2005, ISBN 83-89341-31-X
10. KRONIKA SZCZECINA 2004, RED. K. KOZŁOWSKI, SZCZECIN 2004, ISBN 83–89341–31-X
11. MAPY HISTORYCZNE POMORZA ZACHODNIEGO OD XVI DO XXI WIEKU, SZCZECIN 2005, ISBN 83-89341-26-3
12. POMERANIA. KRONIKA POMORSKA Z XVI WIEKU. TOM I (KSIĘGA 1 I 2), T. KANTZOW, SZCZECIN 2005, ISBN 83-89341-18-2
13. NADWARCIAŃSKI ROCZNIK HISTORYCZNO-ARCHIWALNY”, NR 11, RED. D. A. RYMAR, GORZÓW WIELKOPOLSKI 2005, ISSN 1231-3033
14. STAN WOJENNY W SKALI KRAJU I POMORZA ZACHODNIEGO. INFORMACJE ŹRÓDŁOWE I REFLEKSJE, RED. M. MACHALEK, J. MACHOLAK, SZCZECIN 2005, ISBN 83-89341-24-7
15. KRONIKA WARSZAWY NR 1/124, 2/125, 3/126, 4/127 + PŁYTA CD Z NUMERAMI KRONIKI WARSZAWY 1-4, RED. R. WOJTKOWSKI, WARSZAWA 2005, ISSN 0137–3099
16. POZDROWIENIA Z WARSZAWY, M. SIKORSKA, WARSZAWA 2005, ISBN 83-921836-1-4, KATALOG WYSTAWY
17. ROCZNIK JELENIOGÓRSKI, T. 37, RED. I. ŁABOREWICZ, JELENIA GÓRA 2005, ISSN 0080–3480
18. ARCHIWARIUSZ ZAMOYSKI 2005, RED. A. KĘDZIORA, ZAMOŚĆ 2004, ISBN 83–8918132–3–1

7. Przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej

W roku sprawozdawczym archiwa państwowe przejęły do czasowego przechowywania dokumentację niearchiwalną o łącznym rozmiarze 9 043 mb (637 155 j.a.). W roku 2004 przejęto 4 037 mb dokumentacji.

8. Kadry

8.1. Zatrudnienie

zatrudnienie w 2005 roku:		etaty	osoby
W archiwach państwowych		1389,58	1467
W Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych		61,53	66
łącznie		1451,11	1533
zatrudnienie w archiwach państwowych:		etaty	osoby
pracownicy:	naukowi	13,50	14
	archiwiści	869,25	893
	konserwatorzy	76,85	81
	administracja	196,53	214
	obsługa	233,45	265
łącznie		1389,58	1467

8.2. Fluktuacja

1/ przyjęci do pracy		etaty	osoby
pracownicy AP:	naukowi	0,00	0
	archiwiści	75,00	82
	konserwatorzy	7,25	9
	administracja	13,75	17
	obsługa	36,58	47
w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych		7,5	8
łącznie		140,08	163

2/ zwolnieni z pracy		etaty	osoby
pracownicy AP:	naukowi	3,80	4
	archiwiści	50,00	54
	konserwatorzy	4,00	4
	administracja	13,75	16
	obsługa	30,58	40
W Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych		4,00	4
łącznie		106,13	122

8.3. Absencja w archiwach państwowych i NDAP

	osoby	dni	z tego w NDAP	
			osoby	dni
zwolnienia lekarskie	704	13776	24	687
urlopy macierzyńskie	30	2280	2	224
urlopy wychowawcze	23	4488	2	196
urlopy bezpłatne	50	1735	0	0
nieobecność usprawiedliwiona	463	2144	6	203
nieobecność nieusprawiedliwiona	2	3	0	0
łącznie	1272	24426	34	1310

w wyniku absencji utracono 106 etatów,

8.4. Aktualny stan przygotowania zawodowego pracowników

wykształcenie wyższe	magisterskie	licencjat	podyplomowe
archiwalne	325	1	194
historyczne	214	3	8
pozostałe	186	25	36
łącznie	725	29	238
z tego w NDAP			
archiwalne	5	0	4
historyczne	14	0	2
pozostałe	25	2	1
razem NDAP	44	2	7
nieukończone studia wyższe	magisterskie	licencjat	
archiwalne	7	1	
historyczne	8	2	
pozostałe	16	6	
łącznie	31	9	
z tego w NDAP			
archiwalne	0	0	
historyczne	1	0	
pozostałe	1	1	
razem NDAP	2	1	

studium policealne	
archiwalne	21
pozostałe	37
łącznie	58
z tego w NDAP	
archiwalne	0
pozostałe	0
razem w NDAP	0

SZKOLENIE I PODNOSZENIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH - 2005

Lp.	Archiwum	wyższe ukończ.	podyplomowe ukończone	wyższe w toku	podyplomowe w toku	doktoraty obronione	doktoraty w toku	habilitacje obronione	habilitacje w toku	kurs archiw.	kurs komputer.	kurs językowy
1	AGAD	4	2	1	0	0	3	0	1	0	0	3
2	AAN	1	5	0	0	1	5	0	1	7	13	2
3	ADM	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
4	Białystok	0	0	0	1	0	2	0	1	0	0	1
5	Bydgoszcz	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
6	Częstoch	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
7	Elbląg	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
8	Gdańsk	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	8
9	Kalisz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Katowice	0	1	1	1	0	3	0	0	4	0	15
11	Koszalin	1	4	2	0	0	1	0	0	0	6	0
12	Kielce	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	Kraków	3	5	0	3	0	3	0	0	2	0	1
14	Leszno	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
15	Lublin	0	1	0	0	0	3	0	0	1	0	0
16	Łódź	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	4
17	Olsztyn	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
18	Opole	1	2	0	0	0	3	0	0	0	0	0
19	Piotr. Tryb.	0	1	0	0	1	3	0	0	0	0	0
20	Płock	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	10
21	Poznań	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
22	Przemyśl	0	2	1	0	0	2	0	0	0	0	9
23	Radom	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
24	Rzeszów	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
25	Siedlce	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0
26	Suwałki	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
27	Szczecin	2	5	0	1	0	0	0	0	0	0	7
28	Toruń	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0
29	Warszawa	1	4	2	2	0	1	0	0	0	1	13
30	Wrocław	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	4
31	Zamość	1	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0
32	Ziel. Góra	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
33	Milanówek	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	AP razem	20	38	13	11	3	47	2	3	19	21	81
34	NDAP	0	2	1	2	0	0	0	0	0	0	11
	ogółem	20	40	14	13	3	47	2	3	19	21	92

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych:

- z dniem 1 stycznia powołała mgr. Eugeniusza Borodija na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Bydgoszczy,
- także z dniem 1 stycznia powołała mgr. Henryka Krystka na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Poznaniu,
- z dniem 1 lutego powołała mgr inż. Wiesławę Majak na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku,
- z dniem 13 grudnia dyscyplinarnie odwołała mgr Urszulę Zarzycką-Sutter ze stanowiska dyrektora Archiwum Państwowego w Łodzi, z tym dniem powierzyła dr. Maciejowi Janikowi pełnienie obowiązków dyrektora, do czasu powołania dyrektora tej placówki,

Po pomyślnym zaliczeniu postępowania kwalifikacyjnego w służbie cywilnej, z dniem 1 grudnia sześciu pracowników archiwów państwowych (po dwóch z Archiwum Państwowego w Krakowie i Łodzi, oraz po jednym z Lublina i Przemysła) zostało mianowanych przez Szefa Służby Cywilnej urzędnikami służby cywilnej.

31 grudnia 2005 r. na stanowiskach naukowych było zatrudnionych 18 osób (1 profesor, 2 docentów, 14 adiunktów i 1 asystent).

Laureatami Nagrody Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych za rok 2005 zostali:

- mgr Anna Czajka, kierownik Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów
- mgr Aleksandra Sieklicka, kierownik Oddziału w Raciborzu Archiwum Państwowego w Katowicach.

W 2005 roku zostali odznaczeni:

- 1 osoba Złotym Krzyżem Zasługi po raz drugi
- 1 osoba Złotym Krzyżem Zasługi,
- 7 osób Srebrnym Krzyżem Zasługi,
- 5 osób Brązowym Krzyżem Zasługi,
- 5 osób odznaką honorową „Za Zasługi dla Archiwistyki”.

9. Finanse

Ustawa budżetowa na 2005 r. określiła wydatki archiwów państwowych na kwotę 78.396 tys. zł. Po uwzględnieniu skutków finansowych zmian wynagrodzeń wraz z pochodnymi z tytułu przyznania dodatków służby cywilnej dla nowomianowanych pięciu urzędników służby cywilnej w archiwach, wsparcia finansowego działalności archiwów państwowych w zakresie potrzeb eksploatacyjnych i majątkowych, wydatki te na koniec roku wyniosły 81.324,9 tys. zł i były wyższe od zapisu ustawy budżetowej o 3,7 %. Od wydatków za 2004 r. były one wyższe o 6,4 %.

Struktura wydatków archiwów państwowych lata 2003-2005 (w tys. zł)

Rodzaj wydatku	2003		2004		2005		Wskaźniki wzrostu %	
	Wykonanie kwota	%	Wykonanie kwota	%	Wykonanie kwota	%	2004/2003	2005/2004
1. Płace brutto z wypłatą nagrody rocznej („13”)	38.227,0	56,8	39.586,9	51,8	43.248,2	53,2	3,6	10,9
2. Pozostałe wynagrodzenia z pochodnymi	8.459,6	12,6	8.867,9	11,6	8.876,6	10,9	4,8	0,1
3. Rzeczowe (eksploatacyjne)	10.734,2	15,9	11.873,6	15,5	15.780,1	19,4	10,6	13,3
4. Inwestycyjne	9.890,0	14,7	16.090,0	21,1	13.420,0	16,5	62,7	-16,6
Razem	67.310,8	100,0	76.418,4	100,0	81.324,9	100,0	13,5	6,4

Powyższe dane wskazują na nieznaczną poprawę sytuacji finansowej archiwów państwowych w 2005 roku, poza działalnością inwestycyjną, na którą nakłady (mniejsze niż w 2004 r. o 2.670,0 tys. zł.) wiązały się z zakończeniem adaptacji obiektu w Milanówku na potrzeby Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej.

Wydatki rzeczowe (eksploatacyjne) wyniosły 15.780,1 tys. złotych i w znacznym stopniu pokryły bieżące potrzeby archiwów. Dalsze potrzeby rzeczowe archiwa uzupełniały ze środków pozyskanych z tytułu przechowania dokumentacji osobowej i płacowej oraz gromadzonych na rachunku dochodów własnych.

W ramach środków rzeczowych przeznaczonych na działalność bieżącą w 2005 r. finansowane były przede wszystkim koszty eksploatacyjne (zakupy materiałów, w tym mikrofilmów, energia, czynsze, świadczenia), niezbędne wydatki na konserwację sprzętu komputerowego i kserograficznego, urządzeń instalacyjnych, klimatyzacyjnych i grzewczych, sygnalizacji antywłamaniowej, odgromowej i przeciwpożarowej, podłączenia do Internetu, remonty awaryjne oraz remonty pomieszczeń magazynowych i biurowych. AP w Suwałkach dokończyło przerwane w 2000 roku prace adaptacyjne swojej siedziby wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia. Także AP w Częstochowie zakończyło dostosowywanie do standardowych potrzeb pomieszczeń piwnicznych w zajmowanym obiekcie. AP w Piotrkowie Trybunalskim zakończyło prace remontowe w budynku Oddziału w Tomaszowie Mazowieckim, zaś AP w Lublinie i AP w Szczecinie kontynuowały niewielkie prace remontowe i konserwatorskie w swoich siedzibach. Łącznie na te prace w 2005 roku w archiwach wydano 2.735,5 tys. zł.

W zakresie **działalności majątkowej** finansowano zadania związane z poprawą substancji lokalowej archiwów państwowych, głównie prace adaptacyjno-remontowe i modernizacyjne (za kwotę 7.760 tys. zł.) oraz zakupy inwestycyjne.

Prace adaptacyjno-remontowe i modernizacyjne prowadzone były przez następujące archiwa:

1. Archiwum Akt Nowych – zakończyło rozpoczętą w 2000 roku wymianę instalacji klimatyzacyjnej i grzewczej pomieszczeń magazynowych i biurowych oraz rozpoczęło adaptację pomieszczenia pracowni odkwaszania akt;
2. Katowice – kontynuowano prace adaptacyjno-modernizacyjne b. koszar wojskowych, a także w Oddziałach w Gliwicach i Raciborzu;
3. Kalisz – zakończono prace adaptacyjne budynku uzyskanego od władz miasta na cele archiwalne;
4. Koszalin – kontynuowano generalną modernizację i remont siedziby Archiwum w Koszalinie;
5. Lublin – kontynuowano przebudowę piwnicznego pomieszczenia magazynowego w ramach prac modernizacyjnych siedziby Archiwum;
6. Siedlce – kontynuowano prace modernizacyjne i remontowe w części swojej siedziby uzyskanej od Urzędu Gminy;
7. Poznań – kontynuowano prace modernizacyjne Oddziału w Pile w związku z uzyskaniem nowego obiektu od władz miasta;
8. AGAD – zakupiono zestaw urządzeń do odkwaszania zagrożonej dokumentacji archiwalnej dla adaptowanego pomieszczenia w Milanówku (w ramach programu „Kwaśny papier”);
9. Wrocław – w Oddziale w Jeleniej Górze kontynuowano prace adaptacyjne przejętego na cele archiwalne obiektu koszarowego;
10. Szczecin – wykonano prace konserwatorskie elewacji budynku magazynowego (współfinansowanie);
11. NDAP – zakończono modernizację obiektu w Milanówku na siedzibę i magazyn dla nowego Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej oraz podjęto prace przygotowawcze do adaptacji obiektu przy ul. Rakowieckiej 2D na nową siedzibę NDAP.

W ramach zakupów majątkowych za kwotę 5.660,0 tys.zł. zakupiono:

- a) sprzęt komputerowy, w tym instalacje sieci,
- b) regały kompaktowe,
- c) sprzęt kserograficzny oraz wyposażenie,
- d) aparaturę i urządzenia w ramach programu „Kwaśny papier”.

Łącznie w 2005 r. na finansowanie zadań związanych z poprawą substancji lokalowej archiwów państwowych, głównie prac modernizacyjno-adaptacyjno-remontowych oraz na zakupy inwestycyjne wydano 13.420 tys. złotych.

Działalność pozabudżetowa w archiwach państwowych w 2005 r. prowadzona była - w formie gospodarstw pomocniczych przez 9 archiwów. Archiwa w Kielcach, Opolu, Wrocławiu i AGAD zawiesiły działalność gospodarstw. Z dniem 30 listopada uległo likwidacji gospodarstwo pomocnicze przy AP Łódź. Przychody z gospodarstw pomocniczych wyniosły 2.869,1 tys. zł.

W 2005 roku archiwa państwowe osiągnęły dochody własne z tytułu świadczonych usług na kwotę 2.012,2 tys. zł. W ramach sum na zlecenie, głównie z tytułu przechowania dokumentacji niearchiwalnej, dochody archiwów wyniosły 3.816,1 tys. zł